

5

Udarnik

AVGUST 8

UDARNIK

SƏVETSKƏJ LİTERATURA
KOMI XUDOZESTVOA
Z U R N A L
ЛЕЗӘНЬ VKP(Б) ОК да ORGKOMITET
№ 8 A V G U S T

VL. LATKIN—Arşa melodija	1
ҒИМА ВЕН—Duet	3
MITRUK JAK—Gənsə vezigən	4
ВЫЛ ПАС—Бзъд ғрозай	9
SANDRIK JOGOR—Viz vьььп	10
A. RAZMЫSLOV—Stradna şьlankьv	16
M. ИЛЧУК—Şələməj ғadlə	17
LUZDOR BAŞ—Veşkьd tujəd	18
ՈՅԸԸԸՆՏԱ ՎԻՏՏՈՐ—Zan Morəs—Komi poet da kritik	24
ZAN MORƏS TVORÇESTVOBŞ	
Gərd dərapas	27
Jezьd opitcer	27
Maj təlyş medvozza lun	28
Kor menam şələməj nəjtəməş dugdas	28
Jansədcəm	29
Зузъд sluda uzə	29
V. VƏBOROV—Kueəm pjesa mijanly ko- lə	30

OBLOZKA V. POLAKOVLƏN

№ 8 AVGUST 1933 VO

ARŠA MELODIJA.

Zevšis luntāv
Septa sariz pьekьn,
Zevšis luntāv,
Sь, ņi zьn oz su.
Səmyн təda—
bьd, bьd tьskьn
Aššs ləņsə
Boštis tajə mu.

Septa sariz
Vodis jag jər poməz
Vəzjə kozin—
bьd urozaj.
Mьlva dorьn
Bьdmə una əmiz,
Aləj vojтən
Vorsə jag jər saj.

Ləņa vaskə
Mьlju vьlьn vizьv,
Bьttə sьlьš
Mojsə lov oz kьv.
Əmiz votas
Julьš vaskəm kьvzə,
Kьvzə julьš
Guša šьlankьv.

Vazən, vazən,
Una vo-ņin koļi...
Jag mu jəгьn
Zorizavlis šu.
Vojьv miə
Jezьd vanda volis,
Porok eьnən
Sevrašьvlis mu.

Vizьv ləņa
Mьlju vьlьn vaskis,
Šiktla doršan
Kьvšis treekəm sь.
Əti tom mort
Tatčə pьšjə, kaskə,
Sogšan šinьmьn
Ovнь kəsjəm vi.

Mьššis kəza
Sondi jugər-bordjən,

Г.П.Б. в ЛНГР

л. 1933 г.

АКТ № 858

Gьən vetlis
Serjas vьvti təv.
Polьš šinma,
Jona mužəm mortəs
Zevis kəza.
Sešša ləņis čəv.

Sadmis sьnəd.
Vəvjas kok sь ulьn
Sara kьlə
Kəjdьsašan šu.
Zarņi kəza
Soršis rudov miən.
Vaz moz ləņa
Vaskis Mьlva ju.

Kьlis lьjəm
Əmiz kustjas dorьn...
Valən ədjə
Ətlaašis šer...
Sьšš ədjə
Rudov jag jər vomən
Bandit cukər
Levis šiktə vər.

Rьtja kadə
Ətnas nьvka loas,
Poeəs dorə
Tom mort oz-ņin pet
Vizьv-vaskəm
Peļəz kəi voas—
Mьlva ņekər
Zertva vər oz šet.

.....
.....

Suvgis vojтən
Kerka vevтə skolgis,
Jenez gudьr,
Pemьd, vojša kad.
Posvoz dorьn
Kьlə guša šorņi...
Ləvtə əzəs...
Gьmədə priklad...

Murtsa zurтə
Kerka sajsa əsin...

Мылва дорә
Нуә тувтсәм шед.
Кьртыв, воятәв,
Медьм шедьс вәси,
Медьм жезьд киә
Partizan әз сед!

—
Гудьг кьтәг
Льмнас муә езә,
Мылва сажьн
Уна вәрсә ви..
Коркә дьртьшт
Мылва ьзд кәзьш
Воятәв вәjis
Кькьш ьжәт сь.

*
Vazән, vazән,
Уна во-ңин коли.
Jag муjәгьн
Septaşәma id.
Jag муjәгә

Talun томjәз vois,
Gaza ьзьн
Najәs suis гәт.

—
Noltә, вошtlam!
Вьлмәм мулән votas,
Srokәз vundam
Paškәd jag му вьв.
Noltә, вошtlam,—
Медьм сьнәд potas.
Шьlam ьзь
Вьна шьlankьв.

*
Зевьсис лунтәв
Septa sariz рьекьн.
Зевьсис лунтәв
Сь-ңи зьн оз су.
Сәмьн тәдә—
Ьзд, ьзд тьскьн
Ашшәс ләңсә
Boštis paškәd му.

Foto—Pеl-
megovlән

Kolhoz му
вььн.

ДУЕТ *).

Кык ныв өшімүвтi
Рытгорув мунісны...
Кер вылб пукоісны,
Сывны бостісны...

Важөн-нін ег кываој
Ныв-зоналыо сымлб,—
Гажбырі, ізміс,
Чоръома оолбм...

Сөз небыд шытөлбн
Мајкыда**) оылісны
(Jurjaalіс jөланыс
Керкајас кості..)
Кытікб—гораа,
Кытікб—нораа...
(Гашкб-нб мөмб
Бурбдны кбсјісны).

Сылісны војдбр:—
„Војшбркад... вадор...
Тблыба вој...
Отнас оз уз,—
Буксб сен суз“...

Оз-нн ков, нылукјас, оз—
Оз-нн ков, мусајас, оз—
Сывнысб тажб!
Мбдгор ті, нолтб,
Бостчываој, вајб!

Öd,
днєпр ју дорад
Абу-нн „војшбр“,
Војшбрнас—
Швач-југыд луншбр;
Јбзыс оз уз,
І оз бук сен „суз“!..

да-мыла-нб днєпр?!
Кодыр асланым тан
Лонтыбб керп!...
Со, естбн—
Ежвасај, Габшор,
Кбн гјжгас вбліс
Сбм тургываб тар,
да буксываб суз,

Онб сен—
Муркбдчб трактор
І кер кыскб ггууз!..
да-бд і ачыс,
„Важ“ Тіма Вєныс,
Кбв пунктбны мыж,—
Куш сіібс оз гјж...

Мед, кодлбн
Петб-гажыс,
(Гашкб лбгыс),—
Вбјпас-вбјтас!
—Ме медвоз оылі
Тєнб, пубј;
Ме тєномд кылі
Шытб, вбрбј;
„Ас-дорбм чербн“
Пбрбдлі ме кер,
Щбщ лєзлі-вбр;
Лым-піті јігыртлі,
Ег вбвлым нер;
Пурјбн тулыс кывтлі...
Тбдлі—оылі
Отув уждыс кыпыдлув,
І медвоз
Горбдчывалі сывны...

Ежва јубј!
Сбвет Комі мубј!—
Тєныд
Кыпыд сыланкыв!

*) дуєт—(Італјанскбј кыв) кык морта (гблбса) оылбм.

**) Мајкыда—эластично.

ГОНСӨ ВЕЖИГОН.

ПОВЕСЬ.

Шөркөст өкт кулс чөла, өд ыжумы вурөм шебрасөн моз вөлі вевтөмөма вылі-сан матө-матө өшөдчөм чим өд јенежөн. Кудритчы кымөр пластјасме артмыс гөн өјасыс көт вөлі лөччалөны, но өктын вет-лөддыс јөзлы најө пемыдысла ез тыдавны. Саөн тырөм труба пышкөсөн нөжөнөкөн лөлалис лөн арса рытыс.

Варөвитыс том зонјас да нывјас Јарө кык судта керка килчө вылыс мөдөдчисны-нин гортјасө. То медбөрјасыс, Кирө Микит да Јак Миш Семө, јортјасныс узыны пырөм бө-рын өкт кывты помланөд кышөвтисны өтпөв да Кирө завөр дорын сулалисны, асланыс талуија сорнилы вөлі пом төбјалөны.

Микит пыртаө пыкөмөн норала сулалис, аслас чунјасөн вит вана гырыс сынанөн моз мамлалис өд шымыд јурөсө да бөрас чун-помјасөн, өдсөштөмөн, гыжыштіс јурсө да шуис:

— Јөзыд быдөн лантисны, некод некы-төн ез кут кывын, буракө, быдөн асывнад вожык уж вылө мунны термасөны.

— Олыштөм јөзыд кулунбыдтө ужалис-ны да шөјтчыны термасөны, да-өд абу-жө-нин јона воэ дај: дасөти час сажас-нин буракө тувтчис ывлажс,—Микитлы воэа визис сы во-зын гортө мунны веекыд коксө воэлач чөв-төмөн сулаалыс Семө. Семө гортө мөдөм јылыс думажтөмла пощөс динө ез і матыстчы. Веж јурөис сылөн плеш шөрөз вөлі өшөд-чөма, но пемыдысла сјөс оз поэ вөлі ве-жөртны: сөд, гөрд, жежыд ыли вөж, војыс сөлькитис. Кузов тушаныс двөйтчиг моз дов-нитчис...

— Том јөзыд талуи быдөн-жө-нин пы-рисны,—лөна шуис Семө, асыс сорнисө нуөдиг моз.

— Узынтө ескө сурө-на мјанлы-да...

— Талуи кезлө гажөдчөмыд сурыштіс-нин. А, зөн, јона-жө меным сөлөм вылө воис Мишөыдлөн ударникјас јывыд сөлөмыс.

Микит тајө кызјастө шуалигөн вөлі јөстөм сін бөжөд сінкоксө јенежын пив*) пласт костти тыдовтчылаөм өтка козув вылө чөвтөма, зөв сөлөмөсн мыкө думажтөгөн моз сетчө

*) Пив—кымөр.

вөдөдө, быдөн сывдчөма. Семө бара содтис:

— Төдан, килчө вылад тај өылис?

Микит сек јурсө бөр бергөдыштіс да шуис:

— Лөбыд. Сөлөмтө быдөн пөлтө, збој јө-зыд јылыс-өд збој і өылөмыс. Менам аслам өні картофел гуалавниын бригадөј ударнөј. Кор-сурө Сера Грш мыкө јерепөнитчышт-лас да мөдлас мукөдсө меуна падмөдны, а сизө ничөво ужалөны, оз поэ лөкөдчыны, талуи-на быдөн тpyдөдөч да жыннад бөстисны. Гршөыдыс ужсө-кө торјөданжык мукөдјас дорыс—сјө старөјтчө, гежөдажык куритчө-і... Ок, сјө, зөн, кывнас ескө ескөд-ыштө-код-жө, но уж вылад повөдөчөныс, ужалаан самыс сылөн меным сөлөм вылө озжык во дај мукөд ужалөујасыд јонасө оз ошкыны.

— Мортыд сјө важысөч, шуөны, быд уж вылын муфөр вөлөма-да, „артөлад ужалигөн“ шуөны „асө јонатө оз жүгөд“.

— Киө-кө буржыка боотан, секи сјө уж-лас, сөмын асланым зилжыка ужалөмөн колө петкөддыны буржыка ужалаан ногсө.

— Ми талуи вартанинад бура-жө ужалим: керөсјыв идјыд буркод вөлі да пыркөдыш-тис, завјалө... Сөмын асывнас кадыс унжык колө, завкозыд—Онаң кытчөкө муөма да бригадир асывбыд сјөс керөс: складыс ма-шина ключ ковмис, а сјө склад востантө нуө-ма... Јона-жө бригадир дөжнасис, но мортыд воис да шуалө: „колө сетчө ветлыны, сјөс колө вөчны, сені вөлі“...

Микит бара очсөвтис код да воэө мөдис нуөдны асыс оорки:

— Бур-жө вал јөрад картофелыд воөма, сөјныд лөвалас дај көјдыс вылад поэ кол-ны. Бабөјас гуалигад уна нумзисны сы гөгөр.

— Ничөво, колхоз таво мөјмуса дорыс јона унжык бөстис урожајтө...

Но, сиз-тај сөкө, быдсөн бур да ставыс буракө-нин вөдалисны, ковмас, буракө, і мем гортлач мөдны.

— да, ез тај кутны кывын. Кытчөкө крөж дорөд Степ Ваң да Машө сөрөитгтыр мун-лисны да најө-кө нөшта көнкө ловја душјас өмөс-а...

— Мед ветлөдлөны. Ваньд-пө гөтрасны
дөбдчө да, көнкө, сорнэ чегө,—ачыс небы-
дыка серькис код да сесеа содтис:—но, талуи
кежлө ставмс... Аскэ бара...—юрөн өвтэгит
Микиталы „дөвданы“ знак сетис да вужис
туј саж пода пос вылө. Секэ, мыжкө ас улын
думажит моз, тувтчалис гортлаң.

Микит нөшта-на өтчым виздлэс сөд барка-
төв төбөдм ывла вылө, төбжыштис өйнас
өшөдчөм јенежсө, чөвталэс өмсө парочка му-
нан тујлаң, сесеа наңөникөн мөдис пырны...
Чөла кујлыс војсө сижө оз вөлі көсјы зуғны
да зев вөлаөн воотис асыныс зуртыс керка-
воз бәдсөб, пырис да бөрөаныс сиз-жө нөжкө
сјөс бөр өптис, бытөкө вөшис кытчөкө өөд
туран пыдсөб, некущөм туј колтөг сылис.

Пыр-на вөлі сөдөм лөң. Пемыд. Јенежын
кымөрыс өтарө кызис, сукмис да сукмис. Сикт
пастала тыдалыны сөмын кол кымын керка-
саң би југөрјас. Ылысаңжыксө најө козулаөн
завјалыны, а матөжык-кө доктан, төдчыштө-
ны визјас, сөд муз-кымөра костсө вышывај-
тыштөны зарнэ сунисөн моз.

Семөлөн да Микитлөн бијасыс өдјө кусис-
ны. Нөшта тыдалан инын вөлі кык завјалана
чут: өвтыс вөлі матын колхоз правлөмчө
дорын, а мөдыс сөсаң неылыи, вөскыдвы-
лын.

Вадорөан, бердыө бердө жмитчыштөмөн,
тувтчалыны Машөјас. Најө Микитјас керка
кытыд бөкөд вужисны мөд улыч вылас.
Ванө Машөөс ајк керка дивөзыс коллыс. За-
ворөд пырөм бөрын-нын сад дөрө сувтышт-
лыны. Кымынкө кыв чегөм бөрын Машө ку-
тис пырны. Көк бөрла јылын бергөдчис да
шуис:

— Но, сорөз ветлысөс, колө пырны да
водвы. Те сесеа мун-жө, аскинад-өд воз ков-
мас четчыны...

Сулаалышт, јона-тај термасан,—Ванө Ма-
шөөс киөд кутышталэс да мыжкө нөшта-на көс-
јис шуны; лөбјасыс*) сизэ і тирьисны, вөрис-
ны... Талуи сижө Машөөс окыштны дөбдчөма
вөлі, но Машө дернөтыштыс киөс да мөдис
пырны, а Ванө сетчө і колэ, несө повөдма,
несө јандөма. Кущөмкө выжыд думјасө вөјт-
чөмөн сижө тувтчалэс гортлаң; јурын сылөн
вөлі бергалө Јарө сөд вылын унаөн пукалөм,
Машөкөд сетыс прөјдөтчыны мунөм, гартчөм
јылыс сорнэ павны көсјылөм да лыетытөмла
пантөм јылыс думјас.

Бијас кусисны. Бадјасөн кыјөјг стынјыөбм
берөга өөд, лөң ваа тыөн кујлис өөд пемыд
арөа вој.

Кытыд өикт помын сулаалыс өө арөса
кыз быдлуи вөлі тыдалө да аслас чалјасөн
наңөникөн кышөдчиг өвтчө, но өнэ сјөс пе-
мыд завөсыс војыслөн вөлі сажөдө. Сижө зев
чөскыд өвмөн уэис, пөрыс лапаяснас вөлі
чөв лантөма. Јурвывтыс кымынкө минут са-
јын-на өикт вылө зоргис өтка козув, но сижө
өнэ некөн-нын ез тыдав.

Лөна кујлыс сынөдсө пыдысаңкод ју-
кыштыс, гөмөн кысаңкө вөрөдчис петуклөн
„кук-ка-ре кук-ку-у-у“... горөдөм шы да өдјө
бөр лөныс. Сижө шыр кыјөдыс пөрыс сөд
каммөн доктыс војшөрлыс воөмсө пасјыш-
тыс. Сы бөрын, кымынкө здуқ колөммыет,
сиз-жө пыдысаң лебжыштыс катыд өикт пом-
лаңын кыз гөлөсөн понјаслөн увтчөмјас
„у-у-у-уу!...“, но кымыныкө букнитөм бө-
рын бөр чөлалэс.

Бара пукөс сөдөм-жө некытөн нинөм
кывтөм чөв.

Колыны здуқјас. Гөд Васа Микул Мша
керка костэ пода послаң вөшјис морт вужөр,
а пос вылө воөм бөрын терыба вужөр код
комокыс бергөдчис кытыд да чөв-чөв быд
восковалыс шысө ас улө суркчалөмөн мөдис
муны. Тајө вөлі колхозлөн завкөз Паса
Өнаң. Кытчө Өнаң тазсө мунис, некөд оз
төд дај некөдлы вөлі төдныс: сы гөгөрын
ставыс вөлі чөв, быдөн уэисны војшөр бөрөа
чөскыд кыз унмөн.

Кытыд өикт помөд поскыс вөлі помасө
Пос помө воөм бөрын Өнаң сувтышталэс
медбөрја керка вөстө да сөд нојөн
кујлыс војтырыс өин вөзјасөн гөгөр тывјыш-
тыс...

Тајө медбөрја керкаыс вөлі Парпон
дөдлөн.

Парпонлы-нын вөлі квајтымн ар саяс.
Арлыдыс сылы буракод-нын вылысас кыша-
өдма. Пемыднад, дерт, оз вөлі төдчы, а
југыдөн сижө тошкын да пөл сажөд кышөн
колөм јурэ сјасыс јөжыд мрамор из серөн
завјалыны. Вөсөј том јөз ськөд шмонит-
гөн шулывлэсны: „Ек, Парпон дөд, сетчөз
өлін да мырөин, вөсөј ус-тошкыд да јурөйд
јөжыд мраморө пөри“. Парпон колхозчык-жө
вөлі, но пөрыслувысла сижө мщкысан-куртан,
вартан да мукөд сөдөм ужјас вылад ез-нын
петавлы: луннад ас окөтаыс колхозлы кыјис
тывјас да кулөмјас.

Југдөмыс вөјдө вөжјавог Стрөтөкнө
прачык да Парпон дөд воз і садмис. Оз
уэыс сылөн вөжја прачыкјасыдкөд паныд,
унмыс палаалэс да пукөис аслас пыр пукавлан
өшнэ возө да арталэс аслас немөн вујдан
тујсө. Пинјасөн томналөмөн вөмын кутис

*) Лөбјасыс—парјасыс.

табакон шынаоме трубка да шочынак шыр-
нїтїс, дернїтаывлїс...

.. друп смыл оїнмō усї кодлōнкō пемыд
воїсō гїжтōм да сы бōрын здук кешлō сы
ōшїн улō сувтлōм, шапка пмдōсын бытō
вералыштїс жеждїс вїз. Парпон сед мōвныштїс
„шапкаыс бытōō Онанлōн“, а чорыда
аслыс ез-жō вермы шуны: „Сїјō!“... Мыјкō
мōд думō Парпон вујїс...

Онаньд пос помōд летчыштōм бōрын ас-
оме вооквїассō нōшта-на содтїштїс. Сылōн
кїын вōлі јос јыла, чуныс неуна кызждїк,
крука кōрт бед. Бедсō мунїгōн муō шоча
щукōдывлїс. Куз тушанас сїјō тувтчалїг мōз
лајкїалїс, а орны код мōдан сылыс важїа-
лыс зозōг оылїон нукраїс. Онан вōлі куз
оыла, гōрба ныра, алакаяс бердō куснәсō-
мōн лемасōм бана. Сутугаон јорта-јорткōд
јансалїг оїн вылō ошōдчана оōдов јуроїа,
коскїдїк мышкыртчōм морт. Сїнколкїасыс
пакула рōма гōгрōс моллōн бергалїсны.
Векмдладор банын леггїс чунпом ыжта
оōд чут „мампас“, та сертї ас оїктса јōзыд
сїјōс медассō і нїмтїсны Паса Онаннад.

Паса Онан коландырїјї кужывлїс јōзкōд
варовїтны. Мортїд сулааō вōлі „за колхоз-
зы“. Кор-на оїктын медвожыс лої колхоз,
Онан сексан-жō мїмо лої актївнōј колхоз-
мїкōн. Нажō олїсны нолōн: ачыс, гōтырыс—
Офум да кык челас. Вїздывлїс кык мōс,
бур карōј оокур вōв да кымынкō душ ыж-
јас.

Сар војна заводїтчїгōн Паса Онан ужалїс
Пузыров купечлы чумақын. Сек-жō сувтōд-
лōма сїјō катыд шор нырдō асомыс кык ортча
керкасō.

Пузыровыд Онантō вōлі жалейтō, бур
кōжїственнїк тујō пунктō. Нїнōм шуны. Онан-
ныдлōн колхозас пыртōз кōжїствоыд збы-
лыс позана вōлі: Мōсїасмыс ез дōва Анналōн
код гōрд дōра гачōн ветлыны.

Гражданскōј војна дырїјї Онаньд некытчō
ез ветлы. Ужалїс кōжїствоын. Аслас кослун
сертї-лї, крукы туша сертї-лї, кōв і туша-
ыс сылōн ыждїс вōлі, салдатад ез боотлы-
вы. Оні медассō, колхозад пыртōз уждын-жō
пыр нокоїс. Сōдōн краогїтōм дукōссō вымыс-
омыс бура ез і куламы.

Колхозō пыртōз сы керкаын пыр медассō
вōлі олōны ушїтелїас, а оні сїјō пырждїк
вїзїс колхозыс їмушество: пыр вōлі тырōма
кōра кōлујїн: кысōн, волїасōн, пежку-неблужї-
јасōн да мукōд сешōм торїасōн.

Онанлōн гōтырыс мукōд колхознїчїастō
кыв рōчōн расејїтїс сотыштлывлїсны.

Тōрыт на ордын, собрәннōз-на, пукалїс
Семен Кузма. Онан да Кузма пызан дорын,
ōтїкыс отар пызан рōчō гырзаōн летчōмōн,
а мōдыс мōдарланын, сенаō мышкōн но-
ровтчōмōн, ота, гōрд тошсō возō чургōдō-
мōн, чунїасōн пызан пōдō отчын-отчын бара-
бан шы вōчїг мōз таркнїтлывлїг—сорнїтїсны
колхозса уждїс јылыс.

Офум кōшас ошїн дорын матлаесїс да
другыс смыл оїнмō усї ошїнүвтї мокынык
дōра парка пїō пырōмōн, кїō ватлан*) бостōмōн
муныс дōва Анна...

*) Вездра.

Foto—Isakovløn.

„Јон вьп“ колхоз
(Вомьп) идралә
пап

— Kō!... То-тај.. Асыныс мѳсјасмыс
ез вермыны вѳдѳтны, а ѳні кі вылас сетѳ-
мѳс кымын мѳскѳс... Трудолунјастѳ кы-
јѳны.

Онањ јѳз дырјі гѳтырѳн тащѳм кыјас
шуалѳмтѳ ез расѳјтлыв, пырыс-пыр-жѳ—мѳ-
дѳс гѳтырсѳ лантѳдны:

— Но, лант!. Те мыјкѳ тѳдан...—ѳфум
кывзывлѳс Онањѳс, пыр медѳасѳ сы кывјас
вылѳ сетчывлѳс.

Кузмалѳя ѳфум кывјас-бѳрын да Онањѳн
сѳјѳс лантѳдѳм бѳрын јурын вежынтѳсны
думјас: „да, кыо-мѳ вынтѳм дѳваыдлы бура
скѳттѳ вѳдѳтны вѳлі, кор мѳскыс частѳ кык-
кујѳмѳн воымы турунсѳ ез песовтлы“, но,
кѳнѳм ыжыда ез шу, сѳмын код тѳдас ѳфум
лѳбѳ Онањ кыв вылѳ шуис:

— da-a!..

Онањыд веѳг гѳтырсѳ ѳлѳдѳмыс Кузмалы
ѳблѳм вылѳ воыштѳс код.

Пемыд војсѳ кырѳг зумыда војѳ тувтчалѳс
Паса Онањ. Ул нань комоқјасѳн сы јурын
тупласѳс тѳрытја рыт. Рытыс сѳјѳ вѳлі југыд,
лѳн. Нољ часѳ тувтчыс ывла, а вѳрјыв сажыс
петѳс-нын да мѳдар ѳкт боклањѳ јенеж шѳ-
рѳд мѳдѳс ујны езыс чарла код тѳлыс жын.
Рытывланыс сы гѳгѳрѳан ручку кепыс дѳрѳ-
сѳн мѳдѳсны паскавын векнѳдѳк ѳја зарнѳ
везјас. Јенежѳ луналадѳр бѳксањ сымѳд кѳл-
лѳн вѳлі разалѳма ѳдтѳм пачыс петан щын-
ѳн паскалыс векнѳдѳк пѳв. Сѳјѳ сек мувѳс
колхоз правленњѳ собранњѳ вылѳ. Собрањ-
њѳ вылын суалѳс кык вопрѳс: бригадѳрјас-
лѳн убѳрка вылын ужалѳмјас јылыс инфор-
мацѳјјас да вѳрлезан ујјас вылѳ 300 пуд
картупель сетѳм јылыс. Онањлѳн ѳні-на ѳін
возын јачејкаса секретар Мылын јортлѳн
30 лѳнејнѳ лампа возын картупель сетѳм
колланун јылыс убѳдѳтана шуалѳмыс. Медѳа-
нын јѳна пуцаи ваѳн јурын бергалѳс сѳјѳ
здукыс, кор ачыс Онањ гѳгѳр вѳзѳдѳлѳмѳн
шуис: „300 пудтѳ сетам да кыці... Аслыным
тырмас-ѳ“?.. Но Мылын ѳнкымсѳ сарѳзвыв
гмын вѳрѳдѳс да мѳдѳс настаѳвајтны 300 пуд
вылѳ, а сы дѳпѳ і кутѳсны ѳтлаасны думѳн
да кыв рѳчјасѳн мукѳдјас пыкс ужыкыс.
Онањ сѳямын первојтѳ вѳр тыкод почѳвтѳс
да сѳјјас пым руѳн ѳндыштѳсны, сѳѳѳа мѳ-
дѳс сывдчыны мукѳдјас мѳвп пыщкѳ: „Но
кујѳсо-кѳ і кујѳм ѳѳ; ме немтор-жѳ ѳг шу...
Асыным-ѳд кызкѳ... Сетчѳ ѳд колѳ-жѳ. Сѳјѳс
сѳз колны ѳз-жѳ поз“...

ѳні сѳјѳс і вѳлі воокѳвјас улѳ јур вемыс
топѳдѳг моз мѳвпалѳ: „вѳрлезан ујјас вылѳ
сетны сымында?!. Вѳзѳдлам“!..

Кор кутѳс летчыны Ежѳр шѳр пос вылѳ,
чужѳмбан вылыс гежѳд тош тѳв руѳн вѳрѳѳ-

дѳг мустѳма гѳлалѳс-код ставнас чужѳмыс.
Сѳјѳ гѳлалѳмыс вѳлі сѳщѳм чорыд, быдѳн
ѳнкымјасыс зѳрѳсны да парјасмыс тѳрзыны
мѳдѳсны...

Кѳв кодѳрѳ тѳтѳ муналѳс Онањ, пыр сылы
горшѳ катан ѳјѳсѳн јурѳ вѳлі воѳ дум: „да,
Мылын Иван-тај“...

Шѳр поскод ѳтар-мѳдарѳан кыг, сывјас
шекыштѳмѳн вујѳсны плакамо вѳщѳм перѳ-
лѳјас, а перѳлѳјасѳ, тыдалѳ, ѳчѳт дырјѳ-на
кодѳурѳ пуртѳн гырыѳа кѳстер пасјас тѳчлѳ-
маѳѳ. Сетчѳ-жѳ, коркѳ важѳн-код-нын, зѳннас
нынсѳ да ѳвсѳ пуктылѳма Мылын Иван. Мылын
јылыс думѳјтѳмыс Онањлѳн јурвемѳ некыз
вѳлі рама ѳз тѳр. Медѳа-нын сексањ тајѳ лѳі,
кор Мылыныд сѳјѳс во нѳлјас сѳјын дернѳт-
лѳс газѳтѳ: „Шѳр кост ѳктын ѳлѳ Азымов
Онањ. Онањ ѳвлѳс купеч ѳрдын чумаकын да
керкасѳ секи і кылѳдѳс, ѳні вѳзѳ кварѳвѳрант-
јасѳс да сы вылын і ѳлѳ, некущѳм забота
ѳз тѳд: асѳѳ јѳна спокојнѳјѳн чувствуйтѳ“...
Бѳрас вѳлі гѳжѳма: „Селкор Ван“.

Гашкѳ тащѳмјасѳмыс і лѳі Онањлы кол-
хозѳ пырны термасы: мукѳд дырјѳ сѳјѳ
мортыд јѳна војѳкод вѳзѳдѳс.

Пасѳјѳм перѳлѳјас сѳмын вујѳрѳн тѳдчысны;
кѳв најѳ і вѳліын кык вѳвсаѳѳ, ѳні чѳк ѳтѳ-
кѳн тыдалѳсны, пемыдыс најѳс лѳемалѳс ѳтлаѳ,
бытѳѳ кыз ѳѳд бруст... Гѳжасјасыд чѳк вѳлі
ѳз тыдавны, но Онањ тѳтѳ мувѳг-локѳтѳгѳн
пыр ѳтмоз пузывлѳмѳѳма вѳлѳлѳма-нын вѳлі
ѳннас дѳнјавны, сы јурын Мылынлѳн пасыс
веѳг чорыд шупѳдѳн пукалѳс.

Шѳр пос вујѳм бѳрын здук кѳжлѳ сув-
тыштлѳс да гѳгѳр бергѳдчѳг копѳтѳчѳм сымѳд-
сѳ ѳн везјасѳя сысыштѳс, сѳѳѳа ѳтка, пѳрыс,
лапѳйтѳѳмѳн, термасѳмѳн учыс кыцпу кына
увтѳ мѳдѳс воєлавны војѳ.

ѳшѳнтѳм вѳркерка ныщкѳс ѳчѳна јѳрткѳд
лѳмаѳѳвѳнѳ ѳбдѳм вѳсныд, ѳдѳѳа тѳдчѳѳа
куржаѳн асыв војладѳр јенеж рѳчыс керѳсјыв
вѳр пујас јѳвтѳ нѳжјѳнѳкѳн мѳдѳс кѳлѳны, а
јур вѳстын уна вѳѳѳа ѳвѳнѳч брустѳн кујѳс
кымѳр. Шѳчѳнка муѳ летчалѳсны кокнѳдѳк
пѳсны зер туѳјас...

Тајѳ здукјасыс ѳктѳса јѳз уѳѳмын вѳлѳшы
медѳа чѳскыд здукјасѳн, тајѳ мѳнутјасыс на-
лѳн унмын вѳліны медѳа долыд мѳнутѳјасѳн;
ѳні најѳ уѳѳсны медѳа чѳскыд уымѳн.

Онањ сек-нын вѳлі бергалѳ валјѳр вѳскыд-
ладѳрѳн кулыс јѳгыр бѳкод вѳзѳн муыс
пощѳс дѳрын. Сѳјѳ сѳнѳ мыјкѳ матласѳс тѳрытја
вѳвѳтѳм картупель гујас дѳрын. Медѳѳз гу
дѳрын тувсѳв турун азыма ѳѳјѳс јѳјтѳм
вѳлѳн кѳссѳ мышкалѳмѳн мыкрасѳ. Бѳдѳѳ
гу ыык бѳкод крукѳз вѳјтлѳс да ѳтарѳ-мѳ-
дарѳ бергѳдѳлыштѳс.. несаллѳс: рѳз вѳчѳс, а

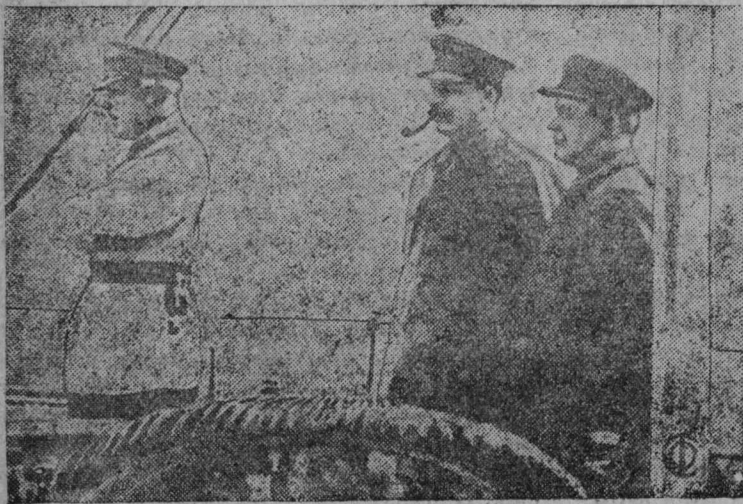
сіјос кыскөм бөрын гу мыш вывсаң вожө-
дыштис мусө, вөчис жөлөб кофөс да самөј
роғ. вылас пунктис кыча улыс кыскөм кымын-
кө турун сі. Сы бөрын нөшта-на сещөм-жө
роғ. вөчис гу мылк мөдар бокө да јона төд-
чөмыс бара-жө вевтөыштис. Сесөа мулис шу-
галаң. Кымынкө сыв сайын кујлыс мөд
гүдөс сің-жө вөчис, а сесаң вт метра сайын
кујлис којмөд да ветлис сөтчө і сылы сещөм-
жө „пас“ пунктис..

Моғјасыс сылөи лоі моғмөдөма. Сөлөмыс
долыджыка мөдіс тіпкыны. Мөдіс бөр горт-
лаң. Сінјасыс тилаң каң сінмөн завјалісны.
Јөр мөдар рөчөд петіс муртуј вылө да гы-
рыс вооквјасөи пондіс волавны, өіктө бөр
пырны, ачыс јурын песіс мөзп: „вөқөдлам
мыј лавс, гашкө і ме кывјасө уөанныд.

300 пудјмд рокын пуөас, лібө вөрлеөөөјасы
мунас, сіјөс лебыс кадыс тіјанлы мытчас...
Сек колөкө і тевө партјачејавад донөдыш-
тасыны, зев тај еөкө те шуаліс: „міјан курича
колк коф мөча, жежыд булкө коф гырма кар-
тупель лоас“... да-өд, өөрөј мужіктө куш кыв-
над вердныд лоө өкыд, колөкө-на і кол-
хозымд вылө најө асоыныс өшкөд лапајасө
кыпөдласны“.

Ылаыс мөдіс јонжыка кельдыны. Нөјтмөи
јенежоан зер тусјас щөкыджыка кутісны
воавны дај најө өкыджыка мөдісны му вылө
уөны, вөсөі пу вылө вөскалігөн вөрөн пол-
дөи номјасөи нальскысөи мөи кутісны потлаены,
быдөн вөздајасөи щөкөніталісны пусө.

(Возө лоө-на)

Вошсис ызд Belomorsko-
Baltijskөј kanal.

Şerpas вьльн: Сталин,
Vorosilov da Kirov јорт-
јас Belomorsko-Baltij-
skөј kanal вьльи.

ЫЗЫД УРОЗАЈ.

1.

Petis sonđi, kыpta vыlэ.
Gazэn mыssэ Kыruv sor.
Bortэм mujas vыln kыlэ
Vundыsjaslэn шыlan gor.

2.

Шыlan gorыs ыlэz jurgэ,
Шылankыvjas vikod рым.
Ortчэn masinalэn zurgэм
Setэ шэлэм, шэтэ vыn.

3.

Zиlа vundэ med brigada.
Эni zvojlun kolэ—tan.
Una suslan veškыd radэn.
Mичmэдэнь mulыш vэn.

4.

Asыvvozыn lэnа sungэ
Ezыш lenta—Sыkтыv ju.
Vanэ masinaэn vundэ,
Bэrшыs vodэ miча шу.

5.

Vragлы эзэs ogэ vостэj:
Tani sыlы oz lo paj.
Эti sep mi og vостэj—
Loas ызыд уроzaj.

6.

Dolыd ovнь vыlmэм mirыn,
Kэni jurgэ шыlankыv.
Vanэ Pekla brigadirыn—
Sиjэ шуш da тэlka ныв.

7.

Vundэм estas—vartнь petam.
Urozajным vois саn.
Mi stranаль рыг-зэ шетам
Kolhoz му vылыш vыl nэn.

8.

Vragным руч moz kutis зэзнь,
Zverэн ergэ veztas*) saj.
Voчакыvыs najэ grэzлы—
Ызыд, oзыr уроzaj.

*) Граніца.

„Gэrd Ma-
jak“ kol-
hozыn шу
mu.

ВИЗ ВЫЛЫН.

(СЕРПАСЈАС)

I-d сценка.

Виџыв. Сцена шорын лехтасан тујис. Коса тырбн локтѳны ышчысјас.

С. Иван: (Шыбытѳ ассыс лехталѳм косасѳ да боотѳ Јеленалыс). Кодлы лехтанныд оз тырмы, заводѳтѳј куритчыны... Бара ѳѳи лехтан чегѳмныд.

Степан: Анѳлыс-нѳ ез-на лехтавын?

Анна: Ез.

Степан: Вај-но первој тенсыд тулс-талс керыштам.

О. Вас: (чышкасѳ дѳрѳм соннас). Жарыс!.. Лехтанныд ез-на прѳстмы? (Пуктѳ косасѳ) Куритчыны-кѳ і куритчыны. (Пуксѳ да дѳса-ѳитѳ ічѳт Пѳлаѳс, кодѳ сы дѳныс пышјѳ да пукѳ мѳдлаѳ). Пѳлаѳс да Аннаѳс регыд гѳтраалам...

Шѳла: Ачыд гѳтраѳ Кѳсѳј Матреныд вылѳ... Виџѳдѳ естчѳ, а адѳѳ естыс дај...

К. Петыр: Марја, мун естчѳ пѳнѳақла котѳртлы... Косатѳ лехтала.

О. Вас: Менсым шѳщ пѳнѳақсѳ...

С. Иван: Менсым-і...

Степан: Менсым, Марјуш, картузѳс шѳщ... Пышкас кѳшѳл да ен уокѳд.

С. Иван: Ставсѳ Марјалы... Јелена шѳщ котѳртлас. (Марја да Јелена котѳртѳны кѳлула).

Степан: (Мѳд бригадалы горѳдѳ) Локтѳ арвелѳн куритчамѳј!.. Еј... Локтѳј, мѳса, ар-велѳн...

К. Петыр: Јеленалы ѳѳјѳм косттѳг пѳнѳақкыд оз-на оур...

С. Иван: (горѳдѳ). Бугылыд-нѳ кѳнѳ... Пѳрѳм прасла дорас!

Марја: (пуктѳ кѳлуј чукѳрсѳ). Корѳѳј, колѳкѳс, асыныд.

С. Иван: (адѳѳ асыс пѳнѳақсѳ да кѳс-јывлѳ горѳдѳны Јеленалы).

Марја: Ен, ен горѳдѳ... Мед еша зурјалас... Ветлѳс да ѳѳи тор ез вермы вајны... Не-веста!

С. Иван: Мед локтас. Гѳнѳѳм-нѳн абу кѳ-

лѳма-да. (Горѳдѳ). Јелена, лок шѳјтчы... Вајис-ны-нѳн...

(Локтѳ мѳд бригада, пуксѳалѳны).

О. Вас: (четчѳ да пѳлаѳѳ). Уф, испѳзјасыд ісдукѳ мѳјѳдѳм вајисны! Тѳв јыласжык веш-јѳј, мѳјан јѳз...

(Первојја бригадыс гора серѳктѳны. Мѳд бригадыс том улѳвјас тѳдчымѳн јаналѳны, вешјѳны первојја бригада дѳныс).

Степан: Талуи асыв јанѳд бара-на вѳныштѳмаѳс. Бѳрсѳ јѳјсѳ јуқлыны колѳ асла-ным јѳзлы бостны, мырѳѳыны ѳндрѳјлыс вакаѳѳјасѳ. (Серѳктѳны).

ѳндрѳј: (дѳзмѳмѳн). Кѳѳ вѳжѳн, абу жал.

С. Иван: (бригадѳр-ѳндрѳјлы). Но, кушѳ-ма муиѳ тѳјан уж?

ѳндрѳј: (тѳдчымѳн сылы ез ло лѳсѳмд). Сешѳма-жѳ.

О. Вас: Сѳјѳмныс муиѳ, а мѳщкынытѳ кос-ныс јуқалѳ...

Мѳд бригадалыс: (О. Васлы). Мыјѳ бара асѳѳ пуктѳ? ѳѳи покѳст кынѳзі-ѳд ен-на чу! Быд злыд-нысы-ѳд колѳ сѳравлыны-дај...

О. Вас: Тѳ тај первојја покѳстнытѳ-на помавтѳг колѳнныд-да...

Мѳд бригадалыс: Мѳ? Лок да виџѳдлы. Мѳрајт...

С. Иван: (ѳндрѳјлы). Тѳјанлыс јѳзтѳ мѳјан Опѳн Вас ѳгнасѳн-на-і јѳртѳ.

ѳндрѳј: Ог тѳд-на. Мѳјан Мѳкѳтјас заводѳтласны-кѳ... Мыјкѳ тај талуи сѳјѳ абу варѳв?

Мѳкѳт: (кыпѳдѳ јурсѳ, очсалѳ да бѳр нѳжѳдчѳ кымын).

Степан: Кыс-нѳн, ѳндрѳј, Мѳкѳт кѳѳѳем унпурнад кыпѳдчан. Адѳан, ашѳвајѳма-нѳн да тѳлысѳа отпук корѳ...

О. Вас: Мѳкѳт-ѳд, чѳмдѳрад морт, а виѳ вылад—колѳда. Кѳса пуыс, мортылѳм сыв куѳа, а косаыс—вест.

Мѳкѳт: Те тѳдан?.. Јѳрѳ пыран вѳв!

О. Вас: Мам картупель.

Мѳкѳт: (асланыс јѳзлы). Мунамѳј...

О. Вас: Кѳѳ ен-і вајлѳј існытѳ!

С. Иван: Те, ѳндрѳј, лѳгас кѳѳ бурас, ѳмѳла удаланныд... Мѳстѳма ышқѳмныд, вѳв

вылі... да коса гола улавыд бурможасё јона колёмныд.

Өндрөј: (јона дөзмө, но відчысё дөзмөм-сё петкөдлөмыс). Мыј-нө, те менө он чајт ышкысөн алі мыј?...
Г. Иван: Мыјла ог чајт.

Степан: (аслыс). Ез-на ачыс коссё муз-тыв, пыр јөзөн пуктыліс.

Лукша: Кытчө јем, сетчө і суыс... (ставныс серөктөны). Мыјнө?...
Өндрөј да Микит быд покост помын куст сајө, а мі—кушайтчыны-дај.

Өндрөј: Мыјла те төдтөгыс сујсан?... Ышкыс!

Г. Иван: Со-өд! Опоң Ваоыд тіјанос прөста оз серавлым. І лоө терпінты, кытчөз онө күтө панјыны сіјөс ышкөмнад.

О. Вао: Тајөјаслы коркө сулыны-дај... Көт мыј оз керлыны, а міјан бригадоҕс не-жө-нін сулыны.

Сергеј: Заводітаам-кө, Вао, панјам-на-а.

О. Вао: Первој суөдөј да вөлюгөі панјөм јывоыныд сорнітөј.

Өндрөј: (четчө). Вајө-но, другө, мунамо да ышкәмөј. Омөла-тај шуөны ышкәг-да... Те вот, Иван, ошјысныд көт ошјысан-жө, а тәті мукарјөс інсө міјанлы-жө колёмныд.

Г. Иван: Егө зөймө. Рытлааныс ышкәм төчйтчытөз ныжжык косајасөн. (Аслааныс јөз-лы). Мушамөј. (Разөдчалвы).

II-d сценка.

Сіјө-жө візвыс. Сцена шөрас куст. Куст дөрө өтарсан лөктө мөд бригадыс бригадір Өндрөј, мөдараан—Микит.

Микит: Некод тај матын оз тыдав-а... Мыј-нө?

Өндрөј: Те век-на нінөм он гөгөрво?

Микит: Со јөј бог, нінөм ог гөгөрво!

Өндрөј: Ок, ок, ок... Те збылыс тыдалө колхозчык-ударникөн көсјан доны. Ме сіңі-і чајта, мыј те збылыс көсјан суөдны да пан-јыны кызјура Иваныдыз бригадасө... Сіңі і чајта (серөктыштө).

Микит: Чөв, Өндрөј Петровіч, кыс-нін мем суны да панјыны, кор јөз кык покост нуіг кості ме сөмын кујім покост-на вуа-да...

Өндрөј: Ме, шу, кыкөс, а јөз кујімөс.

Микит: (любө пырыс). Менам покост вуіг кості јөз кујімөс-на-а...

Өндрөј: (најана, гусөн). Вот талунсан те-ныд јөзкөд радын ковмас ышкыны. Адзыв-лан, кушөма кутасны ужавны... і тенө небос оз кутны сің колыы—сувтөдас Мітрөј Гер-гөјыд ас возвылас да быт лоө покост помө-чыс возвылас пышјавны.

Микит: І быд покостын сіңі?... Оз скөдіт!

Өндрөј: Скөдітөдасны-өд. Он-кө кут јөз-көд радын ужавны—бригадаым вөтласны.

Микит: А мыј ескө вөчны?

Өндрөј: (вашкөдө пелас).

Микит: (унаыо німкода „да“ кәјтө, кор-сурө повзывалө, жугылтчывалө).

Өндрөј: Сіңөн теныд-і лөымд лоө, оз ков пышјавны Гергөј возвылын, дугдасны те вы-лын серавлөмыс, нінөмөн лоө квастајтчыны-сө кызјура Степан Иванлы... Мыј ем өніјамс—ставнас улө јурө пуктылтчас! Сөмын ен сур! Смотри, мед оз каңавны, а то аңаласны тенө.

Микит: Отнамөс?!

Өндрөј: Но, но... Мун ышкы.

Микит: Візөд, төвө Опоң Вао кодөс-кө вужөдны летәіс...

Өндрөј: Ветлы вужавліг костыс... но смотри, мед оз каңавны...

III-d сценка.

Чөмдор. Вөскыда біпур да муас тувалөм кок-ылын сојан пызан, лабіч. Вөскыдәдөрынык—төчіла.

Том јөз ворсөны. Гырысјас—кодјас шај јубны, кодјас төчйтөны.

Нывјас: (Іллаалы). Гудөкаоышт-на. Регыд. нін помазас.

Ілла: Тырмас. Тіјанлы көт век гудөкас, пом оз волы. (Пілаалы). Сің-өд, Піліп багів-дөвіч?

Піла: Сің, сің, Ілла. Тајөјаслы јөктыны абу дыш, а ышкыны дыш. Лучшө шај јуам (четчөны да муөны пызан дөрө).

О. Вао: (төчіла вылын відлаалө косасө). Кодкө, другө, муртса Трипан Ваоөс вужөдіг кості коса дөрөс ставнас пажөма.

Степан: (завөдітө бергөдлыны) сівө-тај.

О. Вао: Пажөмаөс, другө...

Степан: Лунтыр-на јөзкөд радын ышкәг-дај...

О. Вао: Мыј-нө керан? Ышкәг костыд он мун төчйтчынытө.

Степан: Јон мортыд да ышкәг, а мі вок-лы-кө і прудіө!

О. Вао: (відлаалө коса дөрсө). Тырмывлас. (Летчө төчіла пукәс вылыс).

Г. Иван: (гіжіг моз јуалө сы дінті муныс Степаныс). Кымынөн талун ышкәг?

Степан: Мыј өкмыс—өкмысөн.

Марја: Кіріл Петырөс талун колө прөчен-тавыны. Асывнас вагөпсө ышкәгөн пыр пыш-јаліс, өтнәсөн кокасөс озја грывын озсө сојіг моз. Сетчө бара косаыд өз ныжмы, төчйтчы-ны оз ков-ні.

Кіріл Петыр: (чујмө). Менө? Ме-жө тіјан-лыс лөчтала, менө-жө і прөчен-тавыны?

Марја: Өгчидтө көө і лечталін—абу диво мужик мортлы. Степан Иван да Семид Степан пыр кык косаөн лечталдыны-да, сы понда өви покостөн ез-на колтчывыны...

Г. Иван: Кіріл Петырлыс талун мукөдлыо серти чнтам кыч прөчент. Јеленалыс—кычөс-жө.

Өндрөј: Мыј-нө омекајтчан али мыј ышкыојас вылад?

Степан: Тајө, Өндрөј, некушөма абу омеши-төм. Коди кушөма ужалас, сешөма і бөгтас.

Гергеј: (дугдө төчитчөмыс). Пемдіс. Мөд косасө—аскі асыв-нін. (Локтө первојја бригада динө). Міјан бара кызі пасјалө-а? Гашкө быдөнлы өтмындаөн-да?

П. Өндрөј: Ныөм соркитчывтөм вөлі да ме-тај ышкымыды пыр-на өтмындаөн пасјали-а.

М. Гергеј: Миса-жө мукөдыс зев дыша кутисны ышкыны, зөбоасны-і візөдчөны. Вбәдма төлкыс да сјөн і зөбоасөны. Мікіта коддемлы тајө маст—ышкан сымында, он ышкы сымында-жө. Те, Өндрөј, талунјасмыс көч прөчентав-нін. Наперво Мікіталыс 20 прөчентсө чінты. Посныјасысыс даспрөченттөн көч ковмас чінтыны. Најө ескө өтмында покост-жө вуөны, но покостныс векмыд-на мужчөј покостјас динад.

Г. Иван: Васлыс да Анналыс ми дасвіт прөченттөн чнтавлім. Талун дас прөчентсө кынчү өгө чінтөј. Сөгласөвөсө тазсө?

Первојја бригада: (Јелена да Петыр кын-зі). Сөгласөвөсө.

Г. Иван: Марја, ті-нө уна-ө куртинмыд?

Марја: Војдөрлуиса асывоа ышкөбитө ставнас.

Г. Иван: Ем. Сјө мерајтөма-нін. Сы вылыс і жука тіјанлы нөллы. Быдөнлы өтмындаөн?

Марја: Өтмындаөн.

Г. Иван: Кымын јур лоі? Кодјас кымын јур јуралынныд?

Марја: Комын віт јур. Ваолөн да Анна-лөн, кыклөн, дасвіт јур, мепам—даскык јур, Јеленалөн—көкјамыс јур. Міјанлы-нө ескөн ышкөмнас да куртөмнас, јурасөмнас-да лун-ујмыс уөб оз?

Г. Иван: Угас.

Өндрөј: (Локтө Иван динө) Ез-на ешты? Зев ошјыоанныд да уна-ө уөб?

Мікіт: Нөкыс унасө уоныыс—лунтыр ваыо ез петавлыны, пыр шполкөдчисны. А куртыојасыс... Көві-нө Јеленамыс? Куртіг чө-жыс Јелена бөра шырөн вөтмысисны. Јелена! Вөјад шыр пырө... iii-iii-iii...

Иван: Міјан ышкыојаслөн талунса ышкөмыс (лыддө табел вылыс): өбөдөз кык га

көкјамыс мортлы. Сјө уөб квајт лунуј. Өбөд бөрын—нөлөн—өви га кујим лунуј. Ышкыојаслөн лунуј да жын.

Гергеј: (Өндрөјды). Міјан-нө, Өндрөј, унаө уөб?

Өндрөј: (најана). Матө кык лунујдө!

Гергеј: (Иванлы). Со өд, серавлыојас.

Иван: (ескытөм пырыө). Медја! Мі талун төчитчыны вөлі колө-да, вөзжык дугдим. Час аскі! Өбөдөз лунујтө перјам. Косајас—бритва кодөс.

Мікіт: Аскі середа... бара-на тіјанлы кослун. (Герөктөвы).

О. Вас: Мыј шуан? Первој лун-на суын-ныд. Мекөд-кө сувтаван, төдлан кослун.

М. Петыр: (локтө біпур дорыс) Ті-нө мыј-ла пыр зыкө пыранныд? Кодкө бытөбө тојлө тіјанөс... (думајтөмөн). Мыјкө тыдалө ем-на тани...

IV-d сценка.

Мікіт: (өтнасөн). дрөж боөтис... Мыјла бара быдлаө ме?.. Щөктис да-өд бытө. Быдөныс пов. Вөчан—сурөмыс пов. Он вөч—бара-жө. Төдласны-кө?.. Да, он-кө ныөм вөч, пөжалуј төдлан страдна—сувтөмөныд, ашвај-мөныд ышкөдасын. Лушө вөчны. Мыј меным колхозыд?—Восмушка табак. Турун бырі—оз сетны, наң бырі—оз сетны, а табак быдса восмушка сетисны. А вот Өндрөјынд Коммөсоаныд сетис бумагатө дај наңтө сетисны.

Өндрөј: (локтө). Те-нө пыр-на тан?.. Ен-на көнкө ветлы?

Мікіт: Ег... Ветла-на өд!

Өндрөј: Чөм бөјас тујис ем да щөщ бөст мувіг мозыд, мөстөт пыдө.

Мікіт: Мыј-нө смыс, колөкөс тыртөм?

Өндрөј: Бөст тыкө-а.

Мікіт: Мыјла-нө зөба, абу-өмөј аслад?

Өндрөј: Аслам да сјөн і зөб (вашнитө пелас).

Мікіт: Зөба, зөба... Мед вөсиг те он ады, көт-і көрөны кутан.

(Мікіта бөстө косајас да мунө чөм сәјө).

Өндрөј: (візөдө бөр вылас). Но, та бөрын мыј ныбуд да лоө...

Мікіт: (бергөдчөма, јона повзөма). Коди-кө естөшы, щук морт.

Өндрөј: (візөдлө). Нөкод абу. Мыј те полан? Вајлы косатө (кыскө зөпоыс кушөм-кө көрт тор да нирсөдлө коса дорөдыс). Со кыз колө! Вајлы мөдсө!

Мікіт: Тајө ачым-нін көч (бөстө да дорас вачкәлөмөн пажө).

Өндрөј: Ен јона, каңаласын.

V-d сценка.

Сіж-жэ сцена—чомдор. Пырэ Семё, лгыш-мужом пырыс пукё пуклёс краж вылэ.

Семё: Кытчэ сіжэ выј тујисыс верміс лоны? Төрүт-на вајисны... Ег-на удіт жыңжавнысё. Кытчэ сіжэ лоі? Кодкё тыдалё вөрөшті. Быдса тујис тыр выј... Страм!

С. Иван: (увгіг-јортчіг тырји локтё коса тырөн). Вот і сівё... Прамөј сівё...

Семё: (чүјмё). Мыј-нө лои?

С. Иван: Прамөј сівё, другё, Семё... Коса дорёс кодкё налёма. Мыјкё вёсна кодлыкё делё-жэ вёлёма. Вај бергёдаышт. Нёвё оз мёртчы.

Семё: сівё і ем. (Заводітөым төчітчыны). Менам тавој выј тујис воші... ег-на весіг жыңжавлы да талуу абу. Унамы-нін казавлыбы пуванјас вөрөштім, чиналём да өнөз ег-на јавітлы—гашкё, міса, прёста аслым кажітчё. Кодкё вёлёма вөрөштітме... Асывбыд-нін корёмыса да абу!

С. Иван: (јона чүјмё). Выј! Уна-ё вөлі?

Семё: Тув дас гөгөр, колхозёанынд ыстылісны. Выјој ачымына візёдалыныс ег удіталы.

С. Иван: Тажё бара асланым јөз ужалісны. Ог төд, вот, мөд бригадаёыс амі мјан бригадыс. Мјан-өд ез-жө?.. Вај лібё сіз вөчам. Кутам кыјөдны, кодкё оз-ё прөстүпіт выјөн сојны, лібё кодкё оз-ё кут гусён ветлыны бокё выјсё сојны... А өні некодлы-на ен јавіт.

Семё: Ладнө, сіз інө-і вөчам.

(Локтёвы чегөм косајасөн Гергеј да Мікіта. Гергеј локыс шумукё косасё да пукё курітчыны. Мікіта зев „жугы“ пырыс відлалё асыс чегөм косасё. Төчітчыёјас јона чүјмөш).

Гергеј: Прамөј сівё...

Мікіт: (бөрдөмкод гөлөсөн). Кодлыкё тажэ завіс вёлёма менам коса вылэ—покост шөрө јур ыжта із лөөбдөмаёс.

Семё: Чөв, код-нө із лөөбдіс, немьс-на тажё көжјас выаын із рөдыс ез вөв-да, кыкө із лоі.

Мікіт: Іменнө, іменнө... Овја шыблаалём ізјас. Овја лакөм турун.

Гергеј: (локыс первојја бригадалан). Тажі көсаным ордјыны? Молодцы!

Мікіт: Овё кссамд вөлі дај сіжэ лок јөв жугөдісны. Ышкы сесеа іөіпвас. Вест куза тажэ колёма-жэ. Косаөј! (Пукё Гергеј дінө вомсё вөчаліг-вөжнөдліг тырји).

С. Иван: (нөжјөмік матыстчө Гергеј дінө). Мыј те шуін? Мі?

Гергеј: Мі буракё асым асланым ышкан шөрө егө-жэ кутөј із катлыны... Ті! Мед мі

ещажык кутім вермыым ышкыны... Оні тажё лунјасё суны кутім да.

С. Иван: Лант!.. Ен шөгөд менө... Он өмөј адры, мјанлыс став косајасё-жэ пазјөмаёс.

Гергеј: Сіжэ нарёснө сіз вөчинныд, мед мі огө гөгөрөој... Лок ужнытё зөбөм раді...

Мікіт: Іменнө төдмөбдөма і тујалёма. Ті ыж тыр із Јаков віз вестыс катөдөмныд да шыблаалёмныд. Вот асыд косатө төчіла вылас швачка-дај...

С. Иван: Кутчыолы!..

Гергеј: Швачкасны дај сымында і візөдан.

С. Иван: Відлы...

(Гергеј локыс зырөдө да швачкө. Косаыс торјалө кык целө. Иван кватітө Гергејлыс асыс коса жыңсө да локыс ырыштчө Гергеј вылэ. Семё сувтө кык костаныс).

Семё: Мыј-нө ті? Абу шан. да-өд таыс тіянёс кыкжанытө...

С. Иван: Вот сөтышта, сура сөтанаёс...

Гергеј: Відлы... Оз-ё асыд возжык інмы...

Семё: дүгдө, піјавө, дүгдө. Кодлыкё чајтаныд да зев колө тіјан сөтасөмныд... Тіјанлы зік-нін нывөмыс—візым өтласа. Сојөмныд—өтласэ, ужаланыд—Іван—Гергејлы, Гергеј—Іванлы-дај. Косајасныд-нын сөмын ашөрјавыд воли да сыыс тажкө мөда-мөдөнытө керыштаныд. Косалөн—косадон-ва-і доныс...

Мікіт: Мыјөс сујітчан, мед петукјас мөз чалјысөны. (Семё букыша візөдалө Мікіта вылэ).

Іван: (Шыбытө косасө, вөшјыштө бокө). Мыјөн-кө сесеа ышкы.

Мікіт: Ме-нө кодлы ужала? Јөзлы?

С. Иван: Бара-на ышкым. Менам сөмын өті ветөш-код коса колі—јона і ышкан сіјөн.

Гергеј: Тажё бара ті-жө-нын ужалінныд.

С. Иван: Мјанлыс-нө коді ескөн, асым-жө? Төвө Опоњ Вас бара локтө төчітчыны. Төрүт сылыс пажабмаёс ышкіг костыс-і.

Опоњ Вас: Менам ышкыөс-жэ. Петыр-лөн ем-кө косаыд—вајалы талуу кешлө. Төчітчынысө зев дыр тырмас.

Петыр: Куцөмыдкө ем-да. (Ветлө косала, мукөдјас мунөны).

Іван: Тажё кодкө вөчө. Оз прёста вөч, а мыјкө кутө мөг. Төдөмысө мі Гергеј ні мөд ез вөн...

Мікіт: Гашкө менө чајтан-да? Косаөј, віт шажта косаөј! (Іван да О. Вас мунөны).

Семё: Те-нө, Мікіта, он-нын мун ышкы-нмтө?

VI-d сценка.

Чомдор. Шуҗа вывозн (вадорсан) ведра тырбы пырб Микита Петыр.

Гемб: (пуктö вердасö пызан дорö). Но, ме пажыс көв і локтасны сесса. Гөтов! (ветлөдлө, кокоб). Гөтов... Гөтов... Гөтов... (вижөдлө јенежас). Но зонмоо, кызі кымөртчө. Мед бөрви зермас-жө тьдалө. Колб-нин. Јона-нин коетис. Нанјас вермасны коомыны... Ештас оз куртанјасыс-а... Степан Иван бригадалөн уна-коф вöлі шуоны куртансö да ескö уфитасны-кө зорбдөз вөдны-і... Вот ескö зарны зорбдыд гымгыоас! Туруныс-өд кушдөмі!—Банјом рөчывы шанга-код. Ескö уфитасны-кө?..

Микит: (былк пырö сцена вылө). Мыј-нин пуи, Гемб пöл?

Гемб: Мыј пуі, сижө-і верда... Öтнад таж-нө?

Микит: Мукөдыс кышовтöны, а ме вескы-да локті... Кынөмөј ера-вара кылö. Шуј петмөн лоі ужавны. Вијоны. Јуравлөмаөс дод турунөн да Гергејкөд уижык јурсö лоі пыргалны, вөвјаснас лока еща і кыскисны... Öви јур сижө пыртас војас, мөд јур пыртигөн бөрас-нин сувтö... Зік жугалі.

Гемб: Жугалөмыд да абу-на таж бөрö колөмыд—медвоз дөлазөдін.

Микит: Мыј-нө те ме вылө скөралаи. Теныд менө, кызчестий колхозчыкөс, ударчыкөс, колө чувствуйтны бура вердөмөн, кидө кутөмөј пукобдны дас чөвтөм шыд таоті дорад... А те горзан. Көв-нин ескö вердыштін да вөліө-ві горзін. Артелас сојигөн, миса, кынөмөј оз пөтлы...

Гемб: Артеллы пуөмыс өтнадтө торјөн вердөм оз ло... Ен-і надејтчы! Колөкөс черитө пу да аслад наннад оој... Көв есижө пусам ведра тырыс пу да сој.—Нынөм ог шу. Бис-тај ем.

Микит: Черыс тажө лунјасө ез-нин шедлы дај көр мынаан вуграонысö. Митрөј Гергеј ме вылө оясö сувтөдөма да веег куритчыны ог мынаы. Ышкигөн нароонө ме бөрвылө дөбөдчө...

Гемб: (серөктө, најана). Сіз-кө таж тенө зев-жө-нин і өбөдитöны.

Микит: Вывті, вывті-нин кугисны... Тьдалө не мортө көсөны воштыны (перјө пөчөрөс нак да шөрыштө). На көт татчө выјтө мавтышт, мед көв кыс-кокыс зікөз ог-жө ус...

Гемб: Мавті ескö көт да төнзјаса мед-бөрја выјасөмөаныд выјтө ез-на мөдөдөмын.

Микит: Ез-на! Сіз-кө көтө абу выјыд (бокө:

„Кытчө лоі выј тујыс?.. Лоө бөрсиджык вылыс ветлыны да буржыка корөлыны. Гаш-кө пыдөджык оујөс да сижөн ег вөокав“). Шыд-над көв ічөтөика вердышт!

Гемб: Со локтöны-нин тьдалө. Суасны да аслыд-жө оз ло лөсыд.

(Локтöны мөд бригадаса јөз—П. Öндрөј, М. Гергеј, Г. Ыла, Пекла, Ыма, Лукша да Матрөи).

Öндрөј: Первојја бригадыс-на абу-на воөма?

Микит: (јурнас катовтөмөн). Ез-на.

Öндрөј: Локтöныс вөјө көв щөјсө јуамөј. Пузас-на-өд налы.

Микит: Ферт-жө... Колөкөс најө дурмысны да војшөрөз оз локны-да.

Гемб: Ме ог төд, мыј вөчанныд... Пузө-ма ескö-да... Кымөртчө-таж да сижө-а.

Гергеј: Јунытө ештам-на морөс... Кымөр со кајө... Уна-өд вөлі куртанныс. Öндрөј, мижан ышкөм дырра мерајтөмыд абу вөдөма вөкыд,—ещажык лоі талуња мераыд. Ковмас сижөс вөскөдны, ен-на-кө удит табельтө мөдөдны. Абу лөмыд.

Öндрөј: (шөјө вошлө). Лок ногөн таж мерај-талөмаөс.

Ыма: Ме зонмө мыј мерајтлі, сижө і вөтавлі стөч. Мукөд лунјасас ачыд мерајтчн.

Микит: (боөтөма нан наберушка). Вөјө нө јуамөј... (Гембөлы). Лепты щөјніктө.

Гемб: Зермас-өд ескö-да... Мөд бригада-мдөн-өд оз ешты.

Микит: Медја... Озжык кутны кмпөдчыны.

Öндрөј: Ог төд... Талу-өд музныс шеді-нин да мунасны оз... Гормасны-кө-өд—мі таж унаме-жө оормывлам-да...

Микит: Налы огө-жө мунөј. Најө-жө век мижан вылө пурөан понјас моз воөны, наам-жө сесса мунам ужавны. Кодкө лун Гергејс еща косаөи ез керавны-а...

Гергеј: (лөгмы). Те сы јылыс сновтлы өні, адзан—кымөр кајө. Сисмас-кө,—кодлы сижө убыткаыс лөб... (Јөзлы). Но, но... вөјө боөталөј өру-дөјөстө, мунамөј да вилжыка!

Митреј: Налы ужавны ме ог муи! Најө нөшта-і јурјөстө оз сетны.

Ыла: Ветлаө-но, мөчө-жө-өд туруныс.

Öндрөј:—Музөс-нин јөзыс, сојтөмөс-ні.

Гергеј: „Ы-ы“ да „е-е“-да бригадирјас мөш-та. (Сөлыштө). Но, но, вөјө регыджык...

Ыма: (горөдө). Му-ні-мө-ө-өј!

(Боөталөны курашјас, вилөјас да шумитө-мөи мунөны. Колөны Öндрөј да Микит, мы-кө вөшкөдчөны).

VII-d сценка.

Зорбд жөр дор. Помалбны чбвтѳм.

М. Петыр: Отсалд-да, помалим-ѳд, бура-кѳ, зермытѳчыс... Куритчам!

Пекла: Мыжкѳ бронѳдѳчинныд? Лепталѳж-кын щѳщ!

Ила да Петыр мунбны вѳлабн. Нывјаслѳн ештѳ курабм, мунбны сцена сажѳ. Петѳны јамщѳкјас, дурѳны. Сцена сажын гѳлѳсјас.

Степан: На нѳрсѳ, бост.

Сцена: (вылыѳан). Вајѳ јещѳщѳн нѳр улас.

Гергеј: На. Кут кураинад.

Ила: На, кок улад.

Степан: На, Марја, кок улад... Сесоа абу. Час нѳѳлака лѳѳѳда, летчы... (Сцена вылѳ петавѳл нѳѳлакала. Зорбд дорын кылѳ пыкѳд-јас вѳчѳм да пыкыѳѳѳм).

Тѳма: (сцена вылыш). Егѳ-кѳ вѳлѳј, ескѳ тѳјанам вѳјбмд тырмѳс јурнитѳ кыскавны.

Вас: Зермѳс-а, ескѳ ез-кѳ зермы мѳ тѳјан вѳсна кыскалим-да... Егѳ і лѳзѳј секи тѳјанѳс.

Анна: Мѳдыѳ-ѳд тѳјанлы отсыштам-жѳ.

Лукша: (вѳзѳдѳ), Вѳзѳд, ештѳм бѳрас Мѳкѳт лѳктѳ... Степан Иван-і. Кор-нѳ сѳјѳ удѳтѳс ветамыѳѳѳ.

Анна: Мѳкѳтыс тѳјѳса, јуан вајѳ. (Петѳны сцена вылѳ ставныс).

С. Иван: Стоп, сулав.

Степан: Мыј-нѳ ескѳ мѳ бытѳѳ керсан-ныд?

С. Иван: Ештѳг кѳжланыд чѳмор вајѳм... Вај-жѳ, Мѳкѳт, востыв тѳјѳстѳ.

Мѳкѳт: (востѳ). Ме... ме... ме... (јѳз ставныс вѳзѳдѳлѳны тѳјѳс вылѳ). Выј!.. Тѳјѳс тыр выј!

Гергеј: Абу-ѳ-кын тенѳ гуасая инѳ суѳ-маѳс а? Суѳсны-кѳ-ѳд—зорѳд пѳк јылас і лептам.

С. Иван: (Гергејлы мужѳдѳ кѳсѳ). Гергеј!..

Гергеј: Гѳгѳрвоа!

Степан: (ырыштчывалѳ Мѳкѳт вылѳ). Лѳв-тѳ бостам...

С. Иван: Час емѳ. Мед вѳсталас. ѳд Мѳ-кѳтлѳн вѳсталан торјѳс ем... Ас морт. Мѳкѳт!..

Мѳкѳт: Ме... ме... Выј ѳѳј!.. Ме... Мѳным Петыр ѳндрѳј асомс пыѳѳѳ сѳтѳс...

Гергеј: ѳндрѳј?.. Ок, сѳјѳ донтѳг оз сѳт тыѳдалѳ... Ыѳжыд дѳн кѳнкѳ бостѳс? Вѳстав, мыј бостѳс?

Мѳкѳт: Мыјнѳ ескѳ тѳ мѳкѳд вѳчанныд? Семја... гѳтыр...

С. Иван: да ескѳ, Мѳкѳт, поѳѳ вѳлі текѳд мыј вѳчыш, но... ѳд те-жѳ он кут суѳсныш.

Мѳкѳт: Ко-ѳса!

(Јѳз шај-пај муналѳны. Код ѳурѳ ырышт-чывалѳны куран вѳлѳн Мѳкѳт вылѳ, но С. Иван да Гергеј оз лѳзны. Ставныс вѳрѳѳѳѳѳны мунны чѳм дорѳ).

Гергеј: (Иванлы). А ѳд мѳча і турув вѳчѳм.

Иван: да, аслыным-ѳд... Но і ковмас ѳн-дрѳјлы мыжкѳ шуны.

Гергеј: Мед кѳјѳ гортас, а страѳна бѳ-рын шуам!

STRADNA

ՏՆԼԱՆԿՆՎ.

Քսկը կոյճէ լիճէ ու,
Կուտ լաճը քիճը գոյսայ.
Ելանն միճա լոյ
Վիշն շունյաճէ վոսէ.

Ըրտ ուն
Նլտ սօր.
Տւիճէ տւոյ
Կօսա ճօր.

Տէն կօլխօ,
Տան կօլխօ,—
Քսէ էտւ ու.
Տւոյն վաճն
Կու, տարնիկ,—
Յօյլոյն կտն կու.

Ընտն վոսն տան օշ քօ:
Յէն-էճ յարա սօտէ սօնճ.
Տւոյն վաճն էճ կօ
Կըրէ վերէտի, ժօնի.

Եճ կօճն—
Վերտտ տը.
Սէն վօճն
Քնք-քնք.

Տէն կօլխօ,
Տան կօլխօ,—
Քսէ էտւ ու.
Տւոյն վաճն
Կու, տարնիկ,—
Յօյլոյն կտն կու.

Վրալոյն միէ կի օշ սու.
Վնտն ճարճտ քարմա ճօրտի.
Կըրէ ուն վոնէճ մու,
Յօյա ճն, տարնիկ, յօրէյ.

Եճ կօճն
Տէքէճ տայ,—
Տտն յօճա
Նըրսէկայ.

Տէն կօլխօ,
Տան կօլխօ,—
Քսէ էտւ ու.
Տւոյն վաճն
Կու, տարնիկ,
Յօյլոյն կտն կու.

Քոյրէյա
տրօյայ
վիտն
քօտ

ŞƏLƏMƏJ ÇETÇƏ

Tuvsovja ɁvlaɁ
 KɁrɁda lolalə,—
 DolɁdla, radəjla
 PɁekə og tər.
 MəvɁrɁsta—şɁlyɁstşə,—
 MəvɁrɁsta—jəktɁstşə.
 Ɂtvaən lolalə
 Tom şələm sər.

AsɁvvoz ru jɁvşan
 ŞondıɁs kaşə—
 Tuvsovja levaşjas
 Çetçəny sek.
 Mədəm sek uz vɁlə—
 DaskɁkən mişə—
 Vaŋkalən paşkavlə
 VɁl gudək mek.

Ok, kuəəm gazaə
 KutçɁşam uzə—
 Ju vɁlə kɁrkəəş
 VɁglavnɁ ker.

DolɁda uzavşə,
 DolɁda ovşə,—
 Kog vɁz da vɁz ɁzğɁşə—
 Ju vɁlə ker...

Uzalam şələmşan.
 Muzəm og tədləj.
 Tom jəzlən mijan—
 Muzəm oz lo!
 Muzəmsə venəmən,—
 Mədəd vıt volş
 TɁrtaməj
 Mədvdzə vo.

Tuvsovja ɁvlaɁ
 KɁrɁda lolalə,—
 DolɁdla, radəjla
 PɁekə og tər.
 MəvɁrɁsta—şɁlyɁstşə,
 MəvɁrɁsta—jəktɁstşə,—
 Ɂtvaən lolalə
 Tom şələm sər

LəşədnɁ skətıɁ kəğɁm

Şerpaş vɁlyɁn: Şilos
 vaşnajas

Весты тужо

Көн вәли сүстәм

(Vozə gızəm *)

Ləna kollədlis kadsə kək metra pašta Dinjol sor. Ətar-mədarti, kuz pəkətjasti ştena eeən leptəşlisnə suk gьvadjas. Nəşta-ñin paşkьd азьс јујас ətlaaşan inti. Prokorej, kor matьstсьvlas tatçə, pьr ñimkodaşə. Sijən-i adzədьs voļavlis soçьnik kozjassə: „So, so kьtəni zarni viz mestajassьs. Vesavnь səmyñ vadpu, læmpu da loru. Tajə stavьs kьrkə menam loə viz“. Pьr kəsьşlis vesavnь, no vьpьs ez tьrmə daj gətyьs ььñ kod suə: Vit vьrst-pə setçəz loə, sьtəg-na-pə vesalaninьd em. „A əni, vizədtə, kueəmkə lok jəz, јuaştəg-kortəg voisnь da zoz kod sьььda vəçəpь vizjas, leptənь kerkajas. Tpu! pьrnatəm jəzl.“—zoñ vezon-ñin ñekьtçə petavtəg senzə Prokorej.

Uz zьььş puəməñ puə. „Dinjol“ ətlaaşaninşanьs metra şo kьmyñ vьjə, kьtəni torja-ñin suk da kuz vəli vьdmənyə rozəmjjas, romaşşə-ñin kojməd kьk sudta kerka. Gektar ñol vesələma viz. Dozmər vьrdьs, tarlən kurgəm, şəlalən piskaləm da vojjasьñ şuzlən buksəm sь vezşis leçьd pila-çer sьəñ, tomjəz şləm sьəñ...

Tavoj kezlə tatçə-zə vois-i јu vesalьş brigada.

—Jona i murgasnь tarьt,—paşьstis kodkə eurşьşjas brigada pəvsьs. Səmyñ torja murgəm oz-na kьv. Kьzi-i koļəm rьtjasə, uz vььş voətm vəryñ mьşşalisnь. Bььd pərtjasьş mədisnь novьnyə sьd, rok. Sь vəryñ—eaj. Zolədşənyə taştı-panjas,

kruzkajas. Koļəm rьtjasnь moz-zə tarьt vara sьnəd regьd kezlə, tьrlas ətuvja şeram gorsьəñ. Lopi az kuza zduk kezlə ñuzavlas jələga sь. Səmyñ tarьt unzьkə-nəş—gorazьk. Gəştjasəs kolə tərədnь çomjə. Dert, loə zeskьd-da, mьj seşşə keran.

—Bььd kerkajassə estədamə da seki oz lo zeskьd!—Kodkə paşьstis eurşьşjas pəvsьs.

—Una-ə tenad jəzьd, Mikulaj jort?—јualis vidorьñ, brigadir çukəryñ pukaligəñ uzjasnas veşkədlьş şvezov, јu vesalьş brigadirьş.

—Kьzəñ.

—Vit mortən çomjə.

—Ñol çom—şo mort!.. Ləşalas! Nəşta zьnyəş-kə eşkə mьv—torьda pozis uznyə,—smonitьstis viz vesalьş brigadir. Bara ətuvja şeram.

Rьtja sukmyş pemyd pəvsьñ mədisnь-ñin çukərtçavnь pəgьryş çukəryjasə.

—Tьdalə rozə-ñin çukərtçьnyə?!—stav jəzə tьvьştəm mьştı da brigadirjas vьlə vizədləməñ suis şvezov.—Səmyñ enə vu-nədəj, mьj şornitimə.

—Em, şvezov jort!—gorədisnь kujimnənyə daj vosinь jəz pəvsta.

—Sovraçnə, sovraçnə!—Bьd çukəryñ mədisnь ьzğьnyə.

*) Zavoditçəmsə vizəd vozza nomerjasьş.

— Кызъзъкъ чукертчамэж?

— Тажэ мыкъ гэгэръс лэщд!..

— Абу, татэни бурзъкл!..

— Би гэгэр, би гэгэр! — велэдис ставсэ, кув дэрэм кезъс, разэм кизјаса, кэмтем, сојјассэ пузэма еупъс бригадаы Стурмворт.

Сэмын татэни, тэдтэм мортлэка, тьдовт: чис, мьл вэлэмнь ставъс томјэз: нъв да зон. Торкъытэм вирјаја, узалан шэлэма том војтыр.

— Трачкэдчэ бирур. Шезов кыкшо гоу шинмэс ас вьлас кыскэмэн петис чукэр сэрэ. „Вазэн-нин таъзда чукертчывлэмьс мижан езу вэвл“ ним код рьбъс ванјэм сүзэма војтыр вьлэ визэдиг моу мэрвьстис Шезов. Нэста сдук-мэд, ставъс лэнасны, секи Шезов воштывлэ совраннэ.

Шорнијас кыкэ апырјэ ориснь. Позэмјас, вьттэ војтыр моу лэщэдчэмаэс кывъзнь — вугралэмьс дугдиснь. Лои зурс пемьд, сэмын скэралэ, һазгэ јаз кьэа шурэм бирур.

Јортјас! — муртса кывмэн зугис минутнэј чэвсэ Шезов — талунја гьтэс воуэ кеулэ мед лоас зев тэдчана гьтэн!..

Тажэ кывјасъс кывъзъсјас вэръсталисны. Езу ставэн буракэ гэгэрвоны мьл тајэн вишталис Шезов.

— Ми, кадровикјас, ставэн-медвоузаысна чукертчим татчэ, сэдвр сэрэс, тајэ позэмјас улэ. Тајэ шэд вэрсэ, васэ ми могоащ воштнь ас кьымэ, кэртвомавнь сјэс да веşkэднь став позана турсэ мижан ног, мижань бур вьлэ, ленинскэј тужэд. Тьрмас-нин узньд палавлытэм инмэн теньд, вэрвал!..

— Тьрмас-нин узньд, тьрмас! — апырјэ горэдиснь ставэн, мэдиснь кижасэн клопэднь. Вэрујас костти разалис јелэга сь.

— Тьрмас-нин узнь! — нэста горэдис кодкэ да бара лои чэв. Шезов шорнитэ воуэ.

— Коммунист партија, Сэвет правителство мижанэс атувтис да суис: „Тижан вэр пункт лоэ комсомојскэј вэрпунктэн“. Мижан уз вьлэ визэдэ уна јэз, а нимкодашньс мэдаснь сэмын секи, кор петкэдлам ас узьп ащъпньм вьпньмэс, кузэплунньмэс.

Бара рэс агырэн вьекис том шэлэмјассэ војтырлэс. Оу пукавъс атилаьн. Кодшурэ пукаланинсэ везэ, а мукэдъс сувтиснь, мед ешкэ Шезов помалэм вэрэн шорнитнь, петкэдльнь ащэ Шезов моу-зэ тэдчана мортэн.

Шезов гэгэрвоис, мьл сьдор-нин ставъс, нэ мед коланасэ оу на виштэв.

— Әнија к да меддона — уз! Но емэшна томјэз пэвсьн вазногса томбурэн овнь

радејтэсјас, кьзвит араз атарэ бурлачитнь, воу-воу јунь, лунсэ узнь. Бэртinas озызъкъ нъв вьлэ гэтрашнь да сјэс-зэ немчэзъс нэјтнь, Сееэм мэрвпјасьд вермаснь лонь и мижан пэвсьн. Мижан сееэм шэма јэзъд оу кув-нь, сееэм торјэс ьлэ-нин колэма. Ми зу-гэдим вазсэ не сэмын вооуэа, олэмсэ. Зугэдэм и јурјасъс ковтэм везэртасјассэ. Мижань, том војтырлэ, партија, комсомол мижан вьлэ лацаэн шетис зев ьзъд да тэдчана уз!..

...Ме пукта шорни-вьд том морт воуэп, нъввэва воуэп соуателнэја самозакрепит-чьнь мед еэа вьлэ тајэ участоксэ кык јьлэ сувтэдтэз!..

...Нъвјас! Ен коршэ ваз моу скапитэс, но нинэм вьлэ тужмэм том мортэс. Ен чукертэ козин, ен појгэ атка ембур вэсна. Тижан допъс: веşkэда олэм, уз костън велэдчэм, вьпнад и сушлуннад атеэе том јэз вьјэз воэм. Әти чернила диньн, нига вердън том морткэд алаашэм да атувјэн. геза чукэрэн вьлногса олэмэ пьрэм. I воу! Әтувја вьп оланинјассэ ми ас вьп-евэсэн вэчэма-нин! — Вьл кerkajasлап бергэдчьстлэмэн назэнькъ суис Шезов.

...Socialisticesкэј формаа труд кьрэдэ узлэс проиуодителноуэс!.. Ми талунсан могоащ вузнь сквоуэнэј коурасчотнэј бригада! — бара клопэдчэм сь.

— Гаскэ оу ставъс гизъс коурасчотнэ-јад да?! — би југэршан вузэрсэјэп, аэнасэн код, номјаскэд тьскашиг моу пановтис Шезовэс том морт, Мисэ.

— Тед Мисэ, јона-кэ колана, верман не гизъснь, сэмын ен вунад, тенад кодъс лова, ливэ оу! — шерам ванэн, чуцнас Мисэ-вьлэ индэмэн чорьда роэис Стурмов.

Чукэрэн ьзнитис шерам. Нъвјас костън ьвэс вэсэдчэм сь, а Мисалэн вьс-па сүзэмьс гэрдькъ лои.

— Мисэьд пьр нуртэ узъьд, мьпньм ешкэн сјэ оу кув-а! — шерам пьбъс нъв тавуньн; звьлэсэ-суткаэн лаекэптис Гласа. Татчэтэ нъвјасьдлэн-и пэдлиннэ-нин содтэ-мэн шерамјасньс петис.

— ...Мижан срокумь тајэ узјасьдлэ шен-тавр атикэд лун — орэдис став шорнисэ Шезов, — а сјэ мижан ньрульн-нин. Кэл кьзи, ми могоащ естэднь срук кеулэ. Бригадирјас, тижан кьв. — Шезов пукшис.

— Мејам бригада, — чорьда кык јьлэ сувтиг моу бошсис шорнитнь еупъс бри-гадэн бригадир, — оу сајпајэ уш. Кьз лунэн еупъсансэ естэдэм дај вэчэма пьекэсјассэ Сизэд, мижан јортјас?

— Кыз луннад? воадѣм!—горәдиснь еурсыҗяс певсыҗ.

— Кыз лунән-на, зонмә, кәсјәнъ вәҗ-ны!—сузәдҗис vara Sturmov jort.—Колә вәҗнъ dasvit lunән, ti sijәs gәgәрvoannыd on? Me nogән: askiҗәn-zә sodtнъ kerka—pьekәsјassә vәҗs јәz dinә kipodazыk јәzәs, a tajә, мәd sudtatә das mort das lunән eurasнъ.

— Das lunән estәdam!—vнsәdisнъ еурсыҗяс.

— Artmә?

— Artmә!—горәдиснь unзкыs.

— A mi, das kujim lunән plansә еstәdәmә vek-na sojsә puзәma, panjis assыs brigadirә Sturmov.

— Med vәrја kыk lunsә otsaҗam еурсыҗ brigadalы—sәlәмsыs Sturmov dinә sodtis brigadir.

— Bur?

— Burl!—пывава sora gorән voҗa vizisнъ brigadirы.

— Mikulaj nәsta мьј viҗталas?

Mikulaj, ju vesalыs brigadir, ez әtҗыd nin мәврьstы aslas uz јvыsыs. As кывsыs, suaskә, oz soҗsың ni.

— Mikulajәs koramә!.. Mukulajәs koram!—Klopәdәnъ stavыs.

Mikulaj nәsta мәврьstis, јurnas ңeuna kaҗov keris, vыttә мьјkә җorыda suis asыs. Seҗsa, med pәрыs stav җertыs, suvtis.

— Kolәм kad koda-kә uzavнъ, a kolә sunы, —uzalыsнъ sәlәмsыnыs, —tыrmas das әti lun. A mi—ңeuna gorsыsә leptыstis, —kәsјыsәmә estәdnъ kәkјamыs lunән! Da suamә otsavнъ kolҗыs brigadajasы, medыm әtлаn letснъ Vәrpromxozә raportән aslanыm uz јылыs!

— Vot, tajә burl.. Vot tajә burl!—vara lovzәdisнъ uzыs vәр vaes.

Dыr-na murgisнъ, sәlәмsыn indalisнъ тujjas. Җvezolән stav мәврјasыs inisнъ. Kovmә sәmыn pәrtнъ olәмә.

Җәд еьнән сьнәдә kajis...

Kolәм arјasә Prokopeј ar пьг vesaҗlis. Viz torјә vәҗыstas, vылыs gәрыstas mu, a tavo әti vuz tor-na ez vertыst. Murtsa idralis turun-naң da pыr-na leҗtuјasә. Kujim тujpom oktәma. Bыd vitlun мьҗti najәs кьјә. Mukәd kadсә әsiң doras мәврәlәmән kollәlә, vыttә vәја vыvsә velәdә.

— Starik, starik! tazi-tә olәмән, paҗkәdҗыvtәgыd kulan-әd.—Kajtә gәtыrыs

UDARNIK № 8.

Prokopeјы. Aҗыs еҗkә siz-zә uz vыlә dыs-mәma, uz kiә oz pыr. Sәmыn i uz: votas da eak Әdыkkәd daҗtнъ. Boris Iлakәd sәla-dozmәr льјлынь vetыlvләнъ. Kodыr әtnas, pыr munә vыl kerkajas dorti. Bыsыn vizәdlas. „Eҗkән vetылынь matәzыk, ma-лыstнъ kiән са kueәm nogән јәz dinas petan, stavыs uzalәнъ, a me әtnamән slandajta“—pыr tәdvыlas Borisлән. Sijә lunјasә, gortas voәm мьҗti, кькә pыr зугылыk, sәmыn Әdыкыs кьнзи oz gәgәрvo ңekod. Baтыs тьr җinmән ez-na vizәdы.

Әләsәs lunыs-lunә vidсыsәнъ stav em-burnas ovнъ. Әpрәsә vozza dorыs kerkasә pелkыkә vizә. Җкыңиҗasыs кәлујsә әtarәzыk teҗis. „Mәdaras Mikit zatlән lovә“, мәврәlә.

Әti кьmәra rыtә, җor-ңor vois Әләs, әtnas, vәralan paҗkәmән.

— Mыjnә?—pыrәm мьҗti povzәmән moz Әләsыs јualis Prokopeј.

Әләs кьvни зьн җettәg pәrtсыsis—nәsta-nin gaztәmtis kerkasә. Stavныs zoz sә-re suvtisнъ.

— Tatҗә kajәmыd ninәм ez lo—med-vozza кьvјәn sыsыs Әләs.

— Mыjла?—әtpыrјә јualisнъ Prokopәј da Әpрәsә.

— Mijan Mikityd pыris vek kezлә komыlēsә kadraә,—vәrdәm pыrыs moz-nin suis Әләs. Tыrmas-nin-pә as gавьrad rak eәn kutнъd. Ax, kadra, kadral proklatәј kadra... Vit tom mort daj kujim пьv-nin, kus mijan җiktыs kadraәd gizisнъ. Mi-pә paҗkыd, oзыr komi mu vылыn мәdam uzavнъ, лddыsнъ promыslennәј proletaria-tән.

Seҗsa-nә oz-i lo kajәmыd?

— Kodi tәdas? Әd әtnamәs, kәnkә, onә-zә lәzә?

Prokopeј da Әpрәsә soga vizәdlyснъ mәda-mәdnыs vыlә da vermыtәma пуkыsы-нъ lavиҗә.

„Konәr menam Әdыk, vara-na ez lo tenad җerti“ Әdыk vыlә vizәdlәmen мәврьstis mamыs. Sek kezлә buree Әdыk җuzәm vылыs mamыs adzis җeramбан. „Җәlad мьvkыda-na menam Әdыkәј.“—Mәврьstis.

Сь vәrнъ vеl dыr, мьјkә, vasәdҗәmән җorңitisнъ Prokopeј da Әләs.

Asыvнас Boris җәtҗig kezлә baтыs Әләskәd ez-nin vәvнъ. Pыzan vыlә kolәм тьrtәm eak bekar җerti gәgәрvois, мьј najә кьtҗәкә munәmaeҗ. Boris voҗtis piсәal da petis kerkaыs.

Värpu jāvjas vomēn zugyla vizēdlis arša sondi daj gumyltēis ulēnik kēsšan gud kēmārjas sajē.

„Kytčē-i munņь talun. Bēdlati-ēd-ņin, bēd pu kost vetlāma. Vyltor ņekāni avu. „Əsinulē sue kezlē suvtēstēm kostti māv-rystis. „En-na, talun vetla uzalēs jēz di-nas, zik-ņin petavla, vējyša; zvy, gaskē voštasn̄ menē“. S̄ь vārņь gыгьs voškov-jašēn mēdis Dinjol vomē.

Lopi veregē votēz-na vyl vesas vizjas vomēn tēdovtēis kujim vyl kerka. Kьk radēn bēd štenьn šeralēnь ramatēmāš-na, əsiņ rozjas. Karņь moz, šlapančaēn vēcēm kerka vōvt, nēsta-ņin mičmēdē.

„Vek əmēj uzēnь“ jugņitis Borislēn juras. Sek kosti mortmēd vuzertēis kerka peļēsн da kerka sajēd koryrtēmān vosi-ņь medmatyša vērpusajē, „mьj tajē?“ ez gēgərvo Boris. Suvtēstis. Sešša Lopi-ņin vuzis... vizēdē. Sēr kerkašāņ purkņitis je-ēd kod eьn. „Emēs-zē taj“,—vārā jugņi-tis juras, ačьs ņimkodьsla kēt luntьr viz vьvti vetlēdlas; jona-ņin sьbьda vēcēma vizsē. Vārā vizēdlas kerkajas vьlē. Eьn ətarē sukмә, šēdēdē. Unzьk əsiņēd-ņin putkьrtē. Borisēs polēm voštis, šelēm vь-las mьjkē vьttē tēskod loi. Kotertis kerka dinē da, lovja mort avu... Vōšša əzēsəd

eьn sorьs tēdalis vi, ņulis vьl lēsēm šten peļēsā.

— Sotčē! Mьj kernь? mьjēn kusēdan? Uil—pēlystis, seša uškēdčis efilā-mēdlā. Ju dorē kotertlas—vēr loktas,—vēcнь ņi-nēm oz pučмь. Seša ašsē tēdtēg uškēdčis vi pьkē, četčavnь kutis, kinas senašнь... Bьd ņin vēlēma bьd... Gērd vēņēn sьr-tēstčьlas Boris tusa gēgər-da vārā, a seš-sa-i zikēz tьrtlas putkьrtan šēd eьnnas...

Bi, vēcтēm əsiņ rozjasēd kajis vьll sudtā. Nevoš em, kьtāni ņevkjavнь. Avu-tēm tēv bēd vokšaņ drug kьptis, vilanē suvgē. Šiktjassāņ, kēnkē, suānь: Prokorej vesas vizjas vьvšьs vēr čukarjassē sotē.

Boris un jьlēs moz kьlē—gьmьstis. Šinjassē voštis da, sijē vēli ortьn-ņin, adzis, kьz—kerka ьrņitis, zugali. „Mēdja-sьs sotčasнь“—Vьl mьr vokьn gaeēn kuj-lan inьs četčьstig moz jugņitis juras Bo-rislēn da usig četčig tьr kotertis ju dorē. Stav tusaьs sьlēn joša-joša zēlitis, pāskē-mān ьzkņitēis Lopiē. Seša vi dorē kotērtig moz pērtčis va savursē da vi gēgərьs mēdis kьlavнь, med mu kuzaьs oz mun vьbьs mēd kerkajas dinē. Savurьs košmas—Lopiē kotertlas... kod tēdas mьj dьra sijē seni kotralis ətarē mēdarē, kьtčēz ez uš evāšьs da sadtēgьs plaštкьs muē...

Šerpas vьlьn:
Vizinsa MTS-ьn
vartēnь

Sojtčan lune

Šiktjasyn puvaba savdian pokšəny. Muziklən gortsa uz əstəma, vazən-nin və-ryn voľsalə—pərlədlə təv kezlə kyskəny ker. Jenezti gorzəmən zozəgjas lun vylə levəny. Ləzədə ur. Şəlalən, tarlən təvkezlə gəñsale kokjasys. Burakə, stavys-nin daş. Kəzdədas regəy, pürskəşas mort sud-ta ləm.

A Boris kəeasas, skamjaş da lavičş vəçəm krəvat vylş praməja ez-na çetçv-ly. „Dinjo!“ vomyn kerka kusədigən ku-çikys zonnas sotçyləma. Çuzəmys kək pəv-nin vezşylis.

— „Korke me veşkavla og-a?“—Kor paľavlas viavləm vəryn jualə Əduklş. Ədukl nekəyçə yvdlətəg, aşşys şinsə moz, vizə Borisəs, veşig jezdədyštis çuzəm vylas.

Mamys jona-zə sogşə. „Med kət oz kuv“ ətarə suə. A vaşys vek seeəm çor-ryd, əçşy na ez sulş: Boris, pə, vişan əməj? Kəti vişədə, mşjla?..

— Mşj i loəma vaşylş?—Kajtə Boris-lən mamys.—Vozti estəvlas pojgəny dır-zyk-kə rıtnad oz vo, „no, mşj tajə, deti-naş... ez vo, kytçəkə zugsis-kə-nin-a“. Əşinə ortçəmən votəzş [pojgas, a əni? talun-zə kət kulə—oz ıslovzş.

Ələs vazən-nin ez volş, Boris vişmə-şan mşjkə vıttə poeıs sylş tujşə. Əprəşin-ğaly teskod kazitçis nalən seeəm drug torjədsəmnşs. Arvəy çəz mşjkə pokşisny kerisny, drugəşisny, a seşşə drug çəv. Əti kvjən-na Prokopej sıjə luşəny ez kajməstly Ələs jylşs. Korkə əçşy Əprə-şinğa Prokopejly şınmas vizədləny zilə-mən, jualis.

— Mşj-nə tajə Ələsşs, oz volş-ni ni-nəm? mşjkə loi-kəə?

Prokopej voçavizəm pəddi bergəçis Əprəşinğaly mşskən da vizədnə kutis əşinəd. Bvlyəş vıttə stavys vəli kuləm ləz viz. Rytja kyalən don gərd jugəryş kelşdyņika ləstalis lşska puşas vylşn, vizədəm korjas vylşn, ətavitəm dşinuv jər vylşn.

Əprəşinğa çəvolşstis duk məd, seşşə vara Prokopej dinə:

— Te-vəd tədan? Mşjnə on viştav?

Prokopej çepəşjis əşin dorşy da pəsti gorədəmən-nin, orjaləmən suis.

No mşj?—çintşstis gorsə—Vek şujan nırtə, kytçə os kov? Svat-da svatta-da, jək-da... No-i mşj?... şy jylş en kaztyv

menym... nekor!—daj vara savoditis vizə-d-ny əşinəd, mşjkə vıttə sylən setçə ko-ləma.

„Mşjkə, tədalə, na kostyn loəma. Zş-çitışny kənkə, çərt! no-i med! jona taj kolana“—məvpəlis Əprəşinğa Ələs kuza.

Pukşisny arşə zera da təla lunjas. Səməny Dinjal vom dorşn os lənlş oləm zuan şy, oz əvşvny gorəlar mort gələş-jas, uzalan əd vek sodə. Sotçyləm kerka məstəny vara-nin grymvizə vyl kerka. Kəzi da mşjla sotçylis—nekod ez vermş tədnş. Ez vermşny tədn-n-i, kueəm divəən zonən koliny ortçə kək kerkaşs. Borisəy sektə, kət-i lovşşs təkətə ez Jansəçşy, verməma dırjnyş mukəd kerkajassə, abu lezəma vıddly vuznyşə. Najə əni sulələny-nin əşinaaş dəj vazən nin oləny uzal-lyş jəz.

Lunş-lunə najə unzyk i unzyk sodə-ny—grşş pojjaaş kajəny kolhoznykjas, kadrovəj uzaluşjas. A askinas nımkod pş-ryş, vıttə gortşənyş, petasny pozəmjəs dinə. Majbyr, vlə munny oz kov. Stenkod posəma vər sızı-i korə as dinas. Pila şy orjavlytəg nazrə, dasjasən əteə pərləşəny neməvəjšə pozəmjəs.

Svezov stav vnyşşs uzalə, vəşkədlə uznas. Kək vo kezlə şetis camodəvjazətel-stvo. Sylş voça vərpromxozşan suisny: Te,—pə medvozza mortən jukovtin ozbr-lunşə te i puktş uz, med sıjə ozırlunşy vəli roboçəj klas kın.

Əçşy, sojtčan lunə radıo suvtədigəny Şvezovly təd vylas uşis Boris.

— Mşj-nin vəçlə mijan Boris drug-ny-m-a?!—radio zəzəmlənnə vylə gu kədy-şy Mikitlyş jualis Şvezov.

— Korkə vetlam, Şvezov, gaskə ver-mam kornş, med mijan dinə eəe voaş. Na dinəz ed vit kilometra səməny.

— Tajəs estədam—pşryş-pşy munam—zənyda euryštis Şvezov.

Sor pəkətəd kajigən, kəzi i tulşşyn Lopi ju kuza vetligən, mşçəşşis med vo-zyşn poeəs, kerka karta. Səməny əni məd nogazyk. Jəryş kus—soçnyk şupod şer vizə. Gumla vylşn çom—məd çukərtəma şy. Eəənyka zər da id. Vər pu vylşn kor-jas kəldədəməaş. Arşə zerjas veşig kerka ştenjassə zonnas şədədəməaş da sıjə va petuk moz nəstə-nin gaztəma sulalə.

Şvezovjas voig kezlə vaş-mamş buree abuəş. Vaşys vərələ, a məməş IIIkəd kytçəkə əvəd vəryn vərə-zə petəməaş.

Ədukl kerkaşan Şvezovjas voəmsə ad-

zəma-da, termaşəmən mədis vezn̄ lok dubassə v̄l̄z̄k̄ dəra dubasən.

— Korkə taj volisn̄... najə voənȳ.—
Vištalis Borisl̄.

Boris ez est̄ məv̄p̄stn̄sə. Sek kosti Mikit da Şvezov m̄t̄ç̄s̄isn̄ əzesəd.

B̄tt̄ Borislən jur vezn̄b̄ kutis vosl̄nȳ—nimkod-i, zalitəm-i stav̄s̄ sorlaşis s̄l̄n̄, seşa n̄mmuni, pukşis krəvat̄ v̄las da vizaaşis jortjas̄skəd.

— Tenə... vişan əməj Boris?—Sənz̄s̄-təmən jualis Şvezov.

— Əni jon-ñin, veşkala...—v̄nȳstəmən, no şuşa k̄vv̄z̄is Boris.

Sek kosti Əduk saməvar-ñin puktəma, çulan̄b̄ k̄s̄ şəlahas p̄rtəma.

— Batə ar v̄d na v̄ralə... Me neuna eg kuv—nem̄s̄ mogə mədis vištavn̄nȳ Boris, a m̄j̄s̄ vişis,—vištavn̄nȳ polə...

— Vek-na skəralə?—jualis Borisl̄s̄ Mikit.

— Vot sija mijan k̄eəm tip,—p̄zan sajn̄-ñin, çaj juigən, mədis vištavn̄nȳ Boris bat̄s̄ j̄l̄s̄.—Veşk̄d şintəm gut kod. Gutl̄ taj vajan gut kulan eak—şojas da kolmas. Ozkə kuv,—vizədan—da, varan̄ setçə p̄re. Oz verm̄ adz̄nȳ m̄d̄ tor. Siz-zə i mijan batəj. Lokā ovləm v̄s̄-n̄ab̄s̄ stav̄ l̄jas̄s̄ vişənȳ, a vek oz k̄s̄j̄ vezn̄ as̄s̄s̄ olas nogşə. Med eşkən p̄r̄ sija ətnas. M̄j̄ em—stav̄s̄ ətnaslən.

— Da-a-a... Ələs̄s̄-nə vol̄vlə oz-ñin? Jualis Şvezov da vizədlis p̄rvoj Mikit v̄l̄ə, seşa-i Boris v̄l̄ə.

— Ələs̄ da bate kost̄n̄ m̄jkə, t̄dalə, loəma. Ez-ñin vol̄... zev vazən-ñin ez vol̄—voçavizis Boris da vara zev okota

loi vištavn̄nȳ p̄zar j̄v̄ş̄d da, m̄j̄la-kə vara padmis.

— Mijan bat̄d—ovşəm mort—ət̄kod gorən suis Mikit, nəzjenik vomas n̄ansə ak̄lalig t̄r̄ da əsin̄ p̄r̄, k̄t̄çə-kə orəđç̄v̄-təg vizədəmən.

— Da-a-a...—vara n̄zəd̄is Şvezov, seşa drug lov̄z̄stəmən n̄zəd̄çis Borislən.

— Tədan m̄j̄, Boris? Vaj mi, tenş̄d bat̄t̄ koram mijan d̄n̄ə uzavn̄nȳ. Əd m̄j̄ sija v̄li? Sija v̄li şurəma, liçki-z̄k̄, se-dəma kulak v̄l̄jan̄n̄ə ulə. Sija-əd Ələskəd k̄rtəşəma v̄li, dəj kod tədas n̄əsta kod-jaskəd. Sijas v̄t̄ kolə k̄sk̄nȳ mijan dinə...

— Te-nə m̄j̄la, Boris, mijan dinə on lok?—v̄tt̄ sad̄mis uzan in̄s̄ Mikit, Şvezovəs tor̄kəmən s̄əđçis Boris dinə.

— Poli... Meşa onə boştəj...

— Vazən koli loknȳ... nimkod p̄r̄s̄—sod̄t̄stis eə Şvezov.

— K̄k̄ənəş-kə?—nadeja p̄r̄s̄ vara jualis Boris.

— Nəsta bur!—şeralig t̄r̄ji, gələssə sod̄təmən voçavizis Şvezov.

Boris da Əduk əp̄r̄jən vizədlisn̄ mə-da-məd v̄las, v̄tt̄ jualisn̄ „nakəd-zə munamə, ali aski“.

— Bat-mam̄dkəd şornitəj—gəgərvois nal̄s̄ məvp̄sə Şvezov.—Da eə najəs vajəj şərş̄nȳd.

— Ti sizi-i v̄çəj... Mijanə voann̄d—paštadamə, kəmədāmə, verdāmə...

— Aşn̄s̄ mədasn̄ şojnȳ... Smoñit̄stis Şvezov. A seşa d̄r̄-na p̄zan sajn̄ tom jəs nimkoda şeralisn̄ da smoñtisn̄.

(Vozə loə-na).

ZAN MORƏS

SƏVETSKƏJ KOMI GIZYS İ. T. ÇİSTAŁOV KULƏMLƏ DƏS VO TƏRƏM KAZTYS TƏM KUZA.

(1893—1923)

Jona Timofejeviç Çistałov çuzis—vədmis Kuləmdin rajonın, Poməsdin şiktın, uzalıs krestainin şemjaın, 1893 voın. Gort grezdsə skolaas velədcəm vərın velədcəmə Sıktıvkarsə Gorodskəj

skolaın, seşsa—Arxangelskın, Uçiteliskəj Şeminarijaın. Sijəs pomaləm vərın petə uçitelən. Skola uz vılın-i pomalə asşıs eñdik oləmsə.

Revolucija vərın sijə şələmsən tskaşə skolaşəsə komi kın vylə vuzədəm vəsna, komi uzalıs jəzəs jugdədəm vəsna nacionalnəj formaa proletarskəj rəkəsa kultura ləşədəm vəsna. 1918-d vovə tənnaşə voştşə juravnı Sıktıvkar ujezduvsa jəzvelədan otđelən. Lezə medvosza komi bukvar—sıpas jərtəd, kotırtə velədcəm vojtrəs—uçitelşəsə, uzalə komi niğa lezanıın komi gizədjəs vılın.

1920 voın Jona Timofejeviç jona uzaləms vəsna da imperialişticeskəj vojna vılın kınmavləmlə vişmə tuberkulozən. 1922 voın munə burdədcənlə lun vylə, no spravitcənlə oz-nin vermı. Kulan vıjaın-nin-a, sijə vek-na ez orədcəv kultura teçən uzşs, ez dugdėv gizavnı komi xudozestvoa gizədjəs.

1923-d voın jul 24-d lunə Jona Timofejeviç kulə Pəddələnəj sanatorijaın. Zevəmə setçə-zə, Pəddələnəj jagə.

ZAN MORƏS — KOMI POET DA KRİTİK

1918, 1919, 1920 vojas—Komi uzalıs vojtrələn kulturaləñ setçən zev tedçana pəra. Tajə vojası—i səvetskəj komi literaturalən gərdzışan kad. Sılən podulıs seki vəli təcşə kık pələs entuziazm vılın—revolucionnəj da nacionalnəj. Dert, vərjaşə vozzaşıs çuzan ramkajasən voştəmən. Oktabrşə revolucija razis neməvəşsa nacionalnəj uvtrıtan-nartitan gərəd, şetis vıd posni nacionalnoştıls (eəe i komilı) ətkod prava, voştis paşkd tuj as şonnikəvjən da as olan uslovjəjas-şerti kıpədnı ovməs i kultura. Kommunist partijalən tajə veşkd nacionalnəj politikaş—zev jon da zumıd UDARNİK № 8.

poduv, mıj vılın 15 vo çəzən kəptisnı una poşni nacionalnoştjas, voisnı vovın munış jəz-vıjə, livə ətkodəsisnı nakəd; vojđər enovtəm, vunədəm, vərə koləm pemyđ rajjonjas pərisnı socializm teçıs jukədjəsə əti vıd şemjaın—SSSR-ın. Tajə primerıs zev jara tədcə aslanım komi oləmsı: Komi mu tajə kadnas,—torja-nin avtonomija voştəmən, kodı buree əni tıri 12 vo,—zikəz vezşis ortsışanı i rəkəşşanı. Vozza kurıd-sog lok oləms əni kazitçə şəkıd (kosmarnəj) vət-kodən, Ətkımın komi gizışjas petalisnı i revolucijaəz (Tima Ven, Varıs), səmın

nalən seksa gizədjasyb vəlın ideologijanas jona-na kizəgə: lıvə kus ɛvlavɛv ɟerpasaləm, lıvə vaz olasnog ɟerpasaləm, lıvə nacional-soviništçeskəj ɟamaəɟ (kɛz Lebedev-lən). Taeəm vizɛs komi literaturalən vura dɛr-na kɛssis veɟig i revolucija vəgɛn. Sɛ vɛlə vəl i kɛk pələs pomka: 1) ez-na vəv seki organızovannəj veɟkədləm komi literaturəən, 2) komi kɛvlɛ voɟssis vələ, ɟukjən vəl i lızgə-petə ortəə una nemçəzən lančədəm-pədtəm komi tvorçestvo—gizəv vəl i mɛj tədvɛlə uɟə, med tɛkə komiən-a... No revolucija vajis i vɛl vizuv-nyr kɛptɛs komi literaturə: vɛl oləmə ɟuksaləm, kɛpədəm, vaz olasnog enovtnɛ ɟıjdədəm. Petisnɛ vɛl komi gizɛɟjas (N. Sakov, me, Vaɟ Pedər, Zan Morəɟ da mukəd). Dert, komi literaturə ez sulav əti mestən, sıjə pyr voçəsən vɛdmis da səvmis, i əni, 15 vo-mɛɟti, mi adzam, ku-əəm vɛlə kɛptis komi xudozestvoə literaturə—ıdnas i kaçestvonas. No vozza tıj-dɛɟəm-nyrjɛəməs sɛlən vəl i jona zeskeɟ.

Komi gizɛɟjaslən medvozza kotɛrɛs vəl i çətik—mort 5-6. 1918 voɛn pojavı təlyɟn UONO verdən voɟssis „Komi komiɟ-ɟija“. Pəsti vɛd rɛt vəl i seçə ɟukərtçıv-lam komi gizɛɟjas, ıddəlam da artalam-donjaln əɟɟnɛm gizədjasybməs, korɟam vəl i əlyɛnɛm poga (komi ɟama)gizəv formajəs, medɛm mezdɛɟn roç formalɛ podrazajtəməɟ. Medɟa ɟərjoznəja mijan-pılyɟ vizədıs gizədjəs vɛlə Zan Morəɟ. Sıjə vəl i açɛs komi poet, kəç ez estɛv giznɛ una kɛvbur: ɟələmɟs vermaɟis sıjə komi skola-vəsna, medɛm komi çələdəs skolajasyɛn velədısɛn əslənyɛs komi kɛvjən. No i eənik kɛvburjasas sɛlən tədçə ɛzɛd kultura, zıvıvɛlə poetlən ɟam, səvet vıəɟt dor, revolucija dor ɟələmɟən suvtəm. So, sıjə, ɟuksalə komi ızalɛçjasə—„parma-sa vojtyrəs, ɟıd-komi kotɛrəs“ suda vɛl oləmə:

„Əni-ıaj, majvıy, ordɛməs daɟ so,
Sudlaɟd mın, komi pıə!
Sınvoznɛm voçsa, ki-koknıy razsa,
Povzam-ə mɛjɟskə miə?“

Tədçana ɟerpasən petkədlə Zan Morəɟ i maj 1-əd lun, kor ızalɛɟ jəz gərd plag-jasən petəny ıliçjasə petkədlıny əɟɟnyɛs solidarnost (ətıvtçəm), no kor—

„Oz petnɛ una jəz-dınə
Oz ızdədnɛ təjə lun
Kod kezovtis pyr ız...
Vɛd ɟələmɛn, vɛd gorzəmən,
Mɛj ɛvləɟ təv pyrtəstə,
Peł nalən kɛlə: pom!“

Eməɟ sɛlən seɟsa roç vɛlyɟ vızədəm kɛvburjas—ɟylankɛvjəs: „Gərd dərapas“ („Krasnoe znamja“), „Zızɛd sluda ızə“ („Gornıe versıny“), „En ılədlɛ“ („Ne iskusaj“). Zan Morəslən revolucionnəj poezıjəɟ əz vəv kus gɛmalən kɛvjasyɛn, sıjə kuzis pyrtnɛ ɟıvstvovjas, nastrojənçə-jas, əslas ɟələmlıɟ kɛləmıjəs—mədnog-kə revolucionnəj lirika.

Zan-Morəs voɟɟıvııs-i vıtovəj, jəz olankostsa temajəs verdə, kəni sıjə torja jona vlədejtlıs ovrazjasən, xudozestvoə vınlən. So, voçtam-kəç „jansərdçəm“ kɛv-bıryɟ kɛvjəs:

„Majvıy tom dıryı,
ɟələm puıgən,
Stav lov vırvajnam
Nılyəs rədejtlı.

Sınməs vızədlən—
Jurɛd bergəççə,
Çızəmbən vılyəs—
Əzjə ɟələmɛd.

Mıçə zorızəj
Vadər vıvıjasəj,
Vevta ıvıjasəj.
Bıı parməəj,

Tıvsov əɟıvıvovɟ,
Rɛtja kɛəəj,
Vətкод vojıjasəj,
Mɛj ti sɛ-voçıvıy?!“..

Zan Morəɟ vəl i bur artistən. 1919-əd voɛn, fevralıyɛn mi puktıt Sıktıvkarıy menɟıyɛm pjesə „ɛzɛd mɛz“.. Sıjə vorsıs medɛzɛd roçsə (Mitrej). Vorsıs seəəm ɟələmɟs, zıvılyɟ, veɟig açɛs daı mi eəe vəl i polam, med eɟkə ez kueəmkə „pıççə“ lo: əti deıstvıjəyɛn sıly kolə vəl i vıny ılyəs (Parəɟəs), da polam vəl i, zıvıvɛlə med ez suekɛ nıvıvə pırtınas (vəl i praməj ızɛd pırt); medvərgja deıstvıjəas əslıy kolə vəl i zagəçınyɛ, da zıvılyɟ vəl i pəkı-ləs ıyrkıtəmə gola-gəgəryɛs...

No medɟa vura me povııta Zan Mor-əsəs, kɛzi komi kırtıkəs. Sıjə vəl i kazaləs vıdɟama nəluçkısə, kueəm vəl i veɟkaləs gızədəd (formə vokɟan i pyekəɟɟanıyɛs), da ındas, tıjdədəs kɛzi eɟkə kolə vəl i giznyɛ. Bərvılyəs artalan-da, zıvı sɛ-nogən kolə vələm.

Ətıtör vəl i jona padmədə seki komi literaturalıɟ vıdməmsə, səvməmsə: ez vəv nəkueəm zırnal ıı almanax, kıççə eɟkə pozıs med peçatajtnɛ gizədjəs da ındədjəs. Petə vəl i səmıy roç kıv vılyıy gazet „Zıy. Zızn“, kodı 1921 voɛn (avto-nomıja voɟtəmɟan) veçsıs „Jugɛd tıj“-ən;

səmьn i tajə gazetə s petavlis siz-zə roč kьvjən, komiən veli vit kьv gizə: nimьs— „Jugəđ tuj“ da lozung „muvnьv konerjas, ətuvitčəj“! dert, vьd komi gizəd ez vermьv veškavnь gazetə, ez vəvlyьn i kritičeskəj stattajas. Sь ponda komi literatūra paškavlis səmьn asvəlaən, asvizulən, (samotokən). Vəvli—kə kueəmkə kritika, vəvli səmьn as-kost kritika, libə Zan Morəslən indədjas. Dert, tajə vəli eea.

1921 voby (mart təlyьn, burakə) petis medvozza komi xudozestvoa zurnal „Parma joi“. Səmьn tajə zurnalə ez šet ьzd otsəg gizьsjasly. Kəť eškə zurnalə vəli suvtədəma as-vozas kьk mog: 1) „med kəť eea šəd komi jəzь s paledčьstas, gaztəm gazsə gazəđьstas, pettəm šerəmsə petkəđlystas“, 2) „komi literatūra zəv nəzjə səvmə. Abu literaturanas veškəđlyьs. Oz tədnь kьzi da mьjьk kolə gizьn. Tajə zurnalə med loas literaturalь tuj lndьšən“. Vozza mogsə-kə „Parta joi“ verməma vəli nəuna nunь, vərjasə nəkueəma abu tьrtəma, Zurnalas petəma 11 kьvbur da 4 statta. Kьvburjas-pəvsas unzьkьs vəztor, səmьn 1 kьvbur Zan Morəslən vьl vьlə čuksalə:

„Parmasa vojtyr, čud-komi kotьr,
Tьrmas-nin zugьla ovnь!
Jəzьs en kolčь, ortčənəz kotərt!
Šušlunьd kutis-taj kovnь“.

Zan Morəs seki vəli višə-nin (čakotkəən). 1922 vo pomas li 1923 vo zavoditčigən sijə vois kьmьs lečitčən inьs (kurortьs). Kəť višəmsьs abu vəli spravitčəma, a nəsta jonzьka voštəma višəmsьs, Zan Morəs i seki abu vešsərə oləma. Vəčəma stav petəm komi literaturalь zuzьd ənaliz. I kor sijə Oboноьn (Izdatelstvoьn) karsa gizьsjas da veləđьsjas sobranə vьlyьn vəčis sь-jьlyš 2 čas kuza doklad, stavnym senzim: kolə-zə vəli višьs mortly seəəm ьzd da šəkьd uz vəčьn! Vьdtor vьlə sijə seki suvtlyis, mьj inmə komi gizədəz: komi kьv, komi gizan forma da texnika vьlə, gazet komiədəm vьlə, komi zurnal-ləšədəm vьlə. No medša jonasə—komi xudozestvoa literatūra vьlə. Pervoj

šetis ətuvja donjaləm, sešsa torja proizvedennəjas detalnəja (gəgərbok) vidlalis: indalis burjassə, erdədalis nečuckijassə. Pəsti stav komi gizьs vьlə suvtlyis, ez kolə bokə, dert, i menə. Povnita, kueəm još kritika šetis Z. Morəs menam „As mu“ kьvbur vьlə (gizli 1918 voby). Sijə vəli zavoditčə tazi:

„Radejta tenə me, as suzan muəj,
Muna kəť məd muə, te dinьn duməj“,
sešsa em seni təəəm „radejtanor“.

„Radejta təv kezlə zavodə gizəšəm“.

Kolə sunь, tajə kьvburəs abu vьl oləmjьlyš, a vaz-jьlyš. Zan Morəs (ačьs vəli bespartijnəj) seki vištalis: efi-kə, tajə kьvburə-s-pə nacionalištičeskəj, proletariatlən-pə abu aslas otečestvo i oz vermь radejtnь torjən asšьs čuzan mušə; məd-kə, kapitalištjasly-pə naritəm vьlə zavodə gizəšəm ədvakə jona radejtanorjən vəvli. Əni-pə, aslanьm gosudarstvoləš promьslennošt kьpədəm vьlə munəm, dert, məd pələs šama uz. Me seki səglašitčə Zan Morəs vьvodjaskəd da kazali: oz pəz gizьn kьz-šurə, buktь-baraktь, a kolə pьdəzьk məvpaləmən vizədьn aslad tvorčestvođ vьlə. Una indədjas, tujdədjas seki šetis komi gizьsjasly Zan Morəs. Sьlən stavə sijə vəli gizəma gumaga vьlə. Kolə eškə koršьn, kənkə-əd sijə em-na-zə!

Gozəmьn (1923 voby) Zan Morəs munis Pəđđəlnəjsa sanatorijəə da seni jul təlyьn i kuvьsis. Sanatorijasa pəzəm jag-pəvsьn sьlən guьs. Tazi vit voən sočis komi kultura-vəсна šələmsьs vermašьs mort—Zan Morəs.

Zan Morəs kuləmsən kolə das vo. No sьlən təzđьsəmjəssə, indədjəssə ez vešsərə vosnь: kolisnь tədčəna tujjas komi skoləə i komi xudozestvoa literaturəə.

Kommunist partiļa vəškəđləmən, leninskəj nacional politikaə čəryda kutčisəmən, komi uzalьs vojtyr sedədisn 12-15 voən vəvlyətəm gьrьs pəvəđəjas ovməs i kultura frontjas vьlyьn, eə i səvetskəj komi xudozestvoa literaturəə, kəni em mьjkə-mənda vermašan paj i pokojnik Zan Morəslən

Novdinsa Vittor.

ZAN MORƏS TVORÇESTVOBŞ

GƏRD DƏRAPAS

(Красное знамя).

Şinvaən ojdəma mu pəmtəg,
Stav oləm mijan—şəkəbd uz.
No voas regəbd şijəm kadəb,
Kor mezmas uz,—on sijəs vuz!

Jurgə, şyləm mijan, gəgər kəvl..
Mu pəmtə mijan gərd pəs təvzə,
Nuə vermaşəm sş, ызьд гьт,
Kəjdəb bur oləmləb kəzə,
Şim gərdən pərtməşə-veş əzjə;
Sen virnəm mijan vijalə,
Vir uzaləblən vijalə!

Med vazə kəskəşjaslə kolə,
Kəz vojdəg, kəjnə çeran poz,—
Lok—şintəm, vıntəm—pomsə olə,
Bur kəptə jugəbd sonđi moz.

Jurgə, şyləm mijan, gəgər kəvl..

Tom jəzəs nartitəmlə pom voə
Oz mortlə kəjin kod lo mort
Sen mezməm ызьд suda loə
Stav jəzəb—vok, stav muəb—gort!

Jurgə, şyləm mijan, gəgər kəvl..

Əə vokjas vozə munam stavən,
Ki mədə-mədlə şetəmən...
Kod ызьд təvlə suas: „suvt-nə“!
Məj seəəm mi vьлп jon em?

Juglə, şyləm mijan, gəgər kəvl..

Med uzaləşəs gəgəm vьrə,
Mi omələsləb bertam vuz,
Mi indam muəb tujə vьləs—
Med ətnas ызьд loə-uz!

Juglə, şyləm mijan, gəgər kəvl..

JEZBĐ OPICER

Şinjas—kək kolça,
Əgər oz kov;
Koskas revolver
Zəngəməş pov:

„Məj?—Kommunistjas?!
Krest—əti pom!“..
Şinmanəb şəvzis,
Vəzjis, pez vom...

Nemçəzəb vəli
Uzavtəg pət...
Stavəb drug vьri—
Pomaşis vət.

Məj vosi—vosi,
Vьt kəzkə ov:
Vostantor em-na
— Pezənik lov.

Vuzalis lovsə—
Voştis jon pir;
Gudraşə—kişşə
Vinakəd vir...

Vinaən pədtəm
Em vezər tor.
Pəşəma tujə
Tuj pom ni dor...

MAJ TĀLĪŠ MED VOZZALUN

Māj talun jēzys sēzama
Vyd karņn, grezdņn, siktjasņn?
Māj mu paštala eae
Gaz, šylam, gorzām kēptama?
Māj vydlan jēzys novlādē
Gērd ēti pālēs plag?

Kod vermis jēzēs ētrpējān
Stav mu paštals ɣvlae
Eae petkādņsē,—kod?
Kod suis sēsša jēzyslē,
Med ēti pālēs dērapas
Tāv pozjalis luntyr?

Vyd karņn, grezdņn, siktjasņn,
Vyd tuņn, una kēvnylēn,
Šurs nogān ɣzgē jēz.
Kēn gazēdčēn, šylēn
Kēn šēlēmš zev vištālē
Šurs jēzylē ēti mort.

Vyd šylānņn, vyd šorņnņn,
Vyd gorzēmņn, vyd gizādņn —
Vydlan ēti tor:
„Stav uzalēsjas, ētuvtčej,
Eɣg, konēr jēzēj, kēpēdčej —
Med vyras jēz kost lok!“

Oz petņn una jēz dinē
Oz ɣzādēnņn tajē lun.
Kod kezovtis pyr uz:
As zarni-ezys kerkaas
Sēvk sēld najē vēcčēmas —
Zev nalē talun sog.

Vyd šylēmņn, vyd gorzēmņn,
Māj ɣvlaeš tāv pyrētstē,
Peļ nalēn kēlē: pom!
Ok, estis taj san olēmņēd,
Jēz šyli vnylēn islalēm, —
Oz dorjē vešig jen...

KOR MENAM ŠĒLĒMĒJ NĒJT- ČYŅŅ DUGDAS...

Kor menam šēlēmēj nējtčēnē dugdas,
Kodyr me lovjaeš lovtēmē pēra,
Sek kezlē tijanlē, šo musa drugjas,
Daš jugēd vezērnām so māj me sēra:

Žolanik ju verdņn zymvīzē sluda.
Pālēnēs vēr vydmē-čitkēlā pozēm,
Jur jylas kymņkē mu šu-da, id-da,
Gazēdčē tomjēz sen tulēs da gozēm,

Gorulaš uvtasēs ludja da vēra,
Jiršēnņ, vorsēnņ kukjas sen, cīvjas,
Čuklādē-muklādē ju, vītē dēra,
Gēgērēs kēptānē vevtasjas—bɣjas.

ɣv vnylēn, vorjasēn pēvjaslēn krestjas,
Kēn-šurē lajkovjas, vēršalēm šonjas,
Boksaē pukšēmas čača-kod grezdjas,
Stav sajas-parma lēz,—čuksalē: zonjas!

Tatčē, Mi, čelādjas, volēvlam vēli
Čukērēn: oz šojam, sēvblāšam izjēn
Nēvru jēv gērdzam da vuz pērjam nēvlē,
Mājys-kē povzam-kē-gortēz pyr-pyrjam!..

Vēt moz-taj kolēma kad sijē blē..
Daskvajt ar vuz-mēštēn, voj kor oz uzšē,
Šēlēm kor čuksašēm kueēm-kē_kylē,—
Kēšaņ kēaēz gaz seni suzšē.

Ētkēn-ē, unzēkēs čukērēn, nēv-zon,
Gazain sludāeš mi vēli tēdlam:
Ētkēn kē vizēdan, kolipkaj kēvzan,
Unaēn—veškēda kolpavnē mēdlan!

Murtsa taj pukšēvlē tuvsovja vojēd;
Pētkā moz senēstas zarni bord rētsaņ

.....
Kēšaņ-nē pukšēlis? Levzissē kēčāņ?..

Vunēma kad mijan, šylām da gorzam,
Kētčēz oz jodijur čuksašēn pōndē
Unaēš dugādē mijanlēš vorsēm
Pu jēvšaņ šeravlēš jandēštēm sondil..

JANSƏDÇƏM

Мажыр том дьрји,
Şələm puigan
Stav lom virjajnam
Nyləs radejtli.

Şinmas vizədlan —
Jurəb bergədçə,
Çuzəmban vylas —
Əzjə şələmьd.

Miça zorizəş
Vador vizjasəj,
Vevtas ьvjasəj,
Bli parmaəj,

Tuvsov asьvvov,
Rьtja kьaəj,
Vət kod vojjasəj,
Mьj ti sь-vozьn?!..

Vьvti gazaş ti
Kodьr ətnadən,
Kodьr tijanən
Gaztəm palədan.

No—a sь-dьrji?..
Stavnьd veşkod sek
Tələs—tuləs kod,
Vojьs—miça lun!

Og me vunədlь
Kьzi med vərjaəş
Sьlь sui me:
„En vərd, musaəj!

Siz-ñin, tьdalə,
Siz-ñin suəma...
Əni jansədçəm,
Korkə adzьşlam.

Murtsa sui siz, —
Əzjis çuzəmbьs...
Seşşə kelədədis
Lьm-kod jezьdəz...

Da kьz sьrkñitças,
Jəj moz vərdzas drug...
Kutas sьvjədyt,
Əsjaş morəşə...

„Enlь, en-na munl
Nedьr lez menə
Gaztəm pədtьnь,
Sogəs vərdədnь.

Medvərjaəşşə
Şələmsər mənəm!..
Lələj turkьşis...
Kьvjəj ez artmь...

ЗУЗЬД СЛУДА УЗƏ

(Lermontov şerti).

Зузьд слуда узə,
Çəgər sь-ñi ru;
Pemьd uvtas kuza
Çirkjə kəzьd ru.

Abu tujəd busa
Bər pu kor oz vər...
Sojtçəg loas musa, —
Vidçьs, şələmsər!

КУЕМ ПЈЕСА МИЈАНЛЪ КОЛѦ

(Konkurs gæger ŝornijas ranem mogyŝ).

Komi nacionalnej teatr, kыз torja xudozestvennej samostojatelnej kollektiv olæ-nin kujim vo.

Tajæ kadnas komi teatr obsluzivajtis das ŝursjasen komi uzalys jæzæs, medŝasæ værdorsa da kылædan uz vьvsa jæzæs, kæni resajtsæ komi oblaŝten socialističeskaj stræitelstvolæn vьdmæmьs.

Komi teatræs tædæ vьd værlæzьs, kылædçьs, vьd kolhoznik, najæ ŝetæn medŝa bur otzьvjas teatr uz jьlьs.

Sæmьu, ŝornitnь-kæ teatr uz jьlьs zoçnas, kovmas sunь, mьj sijæ, kыз teatr, xudozestvennej ŝpektakljas suvtædalьs petkædlis aŝsæ zev-na eea, mьj jonьkæsa ez-na tæni-i væv sьlæn vьnьs. Komi teatræs tædænь, raðejtæn medŝasæ sьla, mьj værnь, varakьn, purvьlьn sijæ xudozestvennejæ oformlajtlis da petkædlis uzalysjas ŝin vozæ na riьs-zæ voŝtæm loktorjassæ da burtorjassæ, mьj sijæ vermьs mestavьvsa faktjas vьlьn,—çastuskajasæn, Jæktæmæn, ŝlæmæn erdadavьn nalьs aŝŝnьs bur da omæj vokjassæ. Sijæ bur, no sijæ dert jona-na eea.

Sævetskaj xudozestvennej teatrlь kolæ lonь massaæs kommunističeskaj nogæn vospitajtmьn vьzьd orudææn. Iskusstvo riьs aslas vozdejstvujtan vьnnas med vьzьd mesta voŝtæ teatr. Seni ætuvtæma una pælæs torja xudozestvennej sredstvojas (Izobrazitelnej, muzьkalnej, æktorskaj da s. v.). Sijæ vьdænь dostupnej, sijæ vozdejstvujtæ æprьjæ zoç kollektiv vьlæ—çukæra vizædьsjas vьlæ i sizæn vermæ obsluzitnь ŝursjasæn uzalys jæzæs.

Sævetskaj teatrlь sijæ stav teatralnej yermanlunjasnas ovlaðejtmæn kolæ lonь pьkæsnas ænija gьrьs mogjas veŝten, klasjastæm oveestvo stræitan mæd pьatiletka mogjas veŝten. Sævetskaj teatrlь vьzьd xudozestvoa ŝpektakljas pьr kolæ pьrtnь jæz pævsæ ænija gьrьs idefajas. Petkædlьnь mijan epochalьs gerøjjasæs,—voļsevik veŝkædlьsæs, udarnikæs, rovoçajæs, kolhoznikæs, petkædlьnь kыз çuza

vьlь mort, suvtænь vьlь otnosennæjas jæz kostьn, mæda-mæd kostas daj mort da uz kostas. Petkædlьnь gьrьs obovŝeñçajæn, xudozestvennej tipjas, obrazjas pьr.

A voŝtnь-kæ komi teatrlьs repertuarsæ, ses pozæ adzьnь, mьj ænija kadlь tьr tujana pьjesa seni avu. Sьlь-i vьt loj jonьkæsa ledçьsнь mestnej, zlobodnevnej malerjal vьlæ. Kæt kus as vьnæn, kæt lokьnika oformlajtmæn, a sijæ væli jonьkæa inmana sijæ pьjesajas dorçьs.

Mьjjas vermьlis suvtædnь komi teatr? Sijæ repertuarьs pozæ adzьnь roç vьlьs vuzædæm daj sodtæ,—olæmŝьs-çin kolæm kokьndik-vorsantorjas. Unьkьs sijæ oratorijajas, kos agitkajas, zebьnik ziv-gæzetnej material. Ogæ-nin ŝornitæj,—mьj najæ vьlьn sulalisнь tematikanas, vokьn vælinь komi oblaŝten socialism stræitæmьn med vьzьd uçastokьs—værlæzæm petkædlæmьs, ogæ-i kazьlæj sь jьlьs mьj naьn, kьvьjьs ætdor, çinæm ez væv nacionalnej formaьs,—ni obrazьn çi mædtorьn,—najæ veŝig ez vævnь pramæj xudozestvennej pьjesajasæn. Ðti kьvьjæn-kæ—komi teatrlæn repertuar nekueæma oz ætveçajt ænija koræmjasь, ænija mogjasь.

Sizkæ, komi teatrlæn vozæ kьptæmьs pьkšæ repertuaræ, sizkæ komi teatrlæn vozdejstvujtan rolьs zaviŝitæ bur komi pьjesajasьs.

Daj vekьŝaç-nin, kыз zakon ustanovitçæma, mьj teatrlæn socialno-političeskaj uzalan ŝamьs medvojðær sulalæ repertuar sajnь; Teatralnej iskustvolæn soðerzænæ da politika vokšæn tædçæmьs zaviŝitæ dramaturgijaьs. Ðti vьzьd teatralnej tædьs sizi-i sulæma, mьj teatrsa kollektivnej tvorçestvoьs voŝtsæ dramaturgijaşæn, sьtæg artistjasь da rezişorьs væçnь nemtor.

Dramaturglь teatr uzьn ŝetšæ jurnuædan mesta. Ta jьlьs „Pravda“ gazetьn peçatajtæm „Sævetskaj dramaturgija“ ni-ma staŝtæn Kirpotin jort gizæ: „Борьба за ведущую роль социалистической дра-

матургии в театре—основное звено борьбы за социалистический театр, за его значение, как силы политического просвещения трудящихся“.

Sizkə: medeškə mijan tom komi nacionalnəj teatr çorbəda suvtis kok jylə, medeškə vəd şiktən, vəd kolhozyn vura uzalish dramatičeskəj kruzokjas da aslas uzinas otsalish socialiştičeskəj stroitelstvo, medeškə jonmis mijan komi nacionalnəj formaa da socialiştičeskəj pəkəsa teatralnəj iskustvo,—kolə komi nacionalnəj pjesa, seeəm pjesa, kodi eşkə aslas soderzannənas otsalis əniya mogjassə oləmə pərtən, ызd xudozestvoa vənən şetis əniya gьbьş idejas.

So, mьjən mi og vərmə osjьşnь, so mьj mijanly oz tьrmь.

Mьjla-nə mi əni kezlə na ogə imeita vur nacionalnəj komi pjesajas?

Kolə veškəda sunь. mьj tajə avu koknə resitan vopros. Dramatičeskəj proizvedennə—pjesa,—em med şəkьd vid literaturayn. I mi siz-zə tədam, mьj unzьkьs komi səvetskəj gizьşjas piyn toməşna. No tajə ninəmnə oz viştav, mьj komi pisateljasly oz kov petkədlьnь aşşьnь kəşjəmsə socialiştičeskəj dramurgija ləşə-dəmnь, vur xudozestvennəj pjesajas gizə-mьn, kodjas eşkə vəlinь dostojnəjən mijan socialiştičeskəj strojkaly, kodjas eşkə otsalish məd pјatiletka mogjaly. Tajə oz-na ranьdav, mьj mijan oz lo nacionalnəj formaa, socialiştičeskəj pəkəsa dramurgija, mьj mijan oz lonь ызd xudozestvoa socialiştičeskəj pjesajas.

Sijəs korə socializm strəitəmlən əniya mogjas, sijəs korə lunьş-lun vьdman, socialiştičeskəj nog vəşşan komi uzalyş massa daj sijəs ləşədəm vьlə em stav uslovijəjas, eə setçə komi dramurgijalyş vaz opьtsə kazьtəstəmən.

Mьjla-nə Nəvdinsa Vittor, Zugьl daj mukədjəs nəsta Grazdanskəj vojna vojasə-na, sijə kadə, kor səmnь-na boşşis çuznь komi nacionalnəj formaa, socialiştičeskəj pəkəsa kьltura, gizlisnь seeəm gьrьş dramatičeskəj gizədjəs, kьz „Rajьn“, „kodi mьza“ da una mukədtorjas.

Nesəmnь nalьş gizan opьtsə voştнь, a kьskьnь najəs aşnьsə so ialiştičeskəj dramurgija ləşədəm vьlə. Kьpədnь tajə mog vьlas stav komi səvetskəj gizьşjasəs. Ləşədnь komi socialiştičeskəj dramurgija.

Tavo, komi obispolkom javitis konkurs medvur komi teatralnəj pjesa vьlə.

No ənəz-na nekod gizьşjas pəvsьş ez şet niəti pjesa.

Mog vəd sovetskəj komi gizьşlən—vklūitçьnь tajə konkursas. Tajə konkurs—zəv ызd znaçennə fakt, kod gəgər kolə paškədnь tvorčeskəj ordjьşəm, tvorčeskəj diskuşşija, kod gəgər kolə mobilizujtnь vnimannəsə stav səvetskəj gizьşjaslyş, kritikjaslyş, dramurgjaslyş.

Mi, tajə nəvьşd gizədtorjьn səmnь şivəçьlam kьmьnkə med gьrьş trebovanəjas vərdə, kodjas suvtədəşnь pjesa vozə i naçejtçam, mьj komi kritikjas da gizьşjas şəəçasnь aslanь şornijəsən, kьpədasnь aşşanьnьş vьl voprosjas tajə mogsə oləmə pərtəm vəsna.

Pjesa vozə, kьzi-i vəd xudozestvoa gizədnə vozə medpəvoj suvtədşə seeəm trebovanə,—med sijə vəli gizəma socialiştičeskəj realizm metod pod vьşn. Sijə loə, medьm pjesa, kьzi i vəd gizədnə, vəli petkədlə oləm pravdasə, zьvьlsə, petkədlə tьrən, kьzi em sijə oləmas. Bləzьk stamprьş, sxemayş, ьləzьk oləm lakirujtəmnь. Petkədlьnь lovja jəzəs, stav sijə vur da oməl bokjasnas, sijə veduej xarakternas, sijə vəşşəmnas, kodi pьr munəş pəkьn. Petkədlьnь oləmsə stav bokjasnas, sьlyş veduej vizsə,—socializmlьş verməmsə adzəmən, sьlyş çeroikasə, kьpədlunsə tədçədəmən, əteə i sь pəkьş stav ləktorjassə, vaz mirьş koləşjassə nçə sajdəmən. Adzьnь mijan oləmsə protivoreçijəjassə, na kostьn tьssə daj vermьş vizsə, petkədlьnь sijəs tьr xudozestvennəja, ызd maşterstvoən—şьn loə socialiştičeskəj realizma gizədjəs sozdajtəmnь. Taşən gizьş vozьn mog—ovlədejtnь proletariat mirovozrennəən, Marksizm Leninizm teorijaən, veləçьnь revolucionnəj teorija vьşn. Oləmsьş zьvьlsə, pravlasə gizьş oz vermьş adzьnь, ozkə sijə kut velədnь Marksizm-Leninizm teorija, oz-kə sijə açьş aktivnəja uçastvujt sijə oləmas,—socializm strəitəmas.

No pjesa vozьn suvtəpnь-i aslyş torjalana trebovanəjas, kodjas zaviştəpnь-nin opьtьş, teatr texnika tədəmnь. Stavşə indavnь tani mi ogə kutəj (na jьlyş vozьnzьk loə gizəma torja stəjəkajas), no indam, suam-kət təəmjyas vьlə, kodjasəs zavoditçьş dramurgjas vunədlənь med eəkdə.

Pjesalən tema. Oz kov voştнь pəvoj şin ulə uşəm tema, a vərjьnь seeəməs, kodi med pьrə şələməzьş vьd komi uzalyşь, —vərləzьşь, kolhoznikly. Med sijə

temaъs vѐli petkѐdlѐma ѐnija da vozѐ sulalan mogjas рьекън, med sijѐ пуsис xudozestvennѐja, рьдъсан, a ez voшт olam-sѐ verkѐsѐдъs. Med sijѐ temaъs jѐzsѐ ez vѐlnujt sѐmъn lun, къkѐs, a vojasen i un-зъk.

Pjesalѐn къv. Mijan zavoditъsъs dramaturgjas pjesaad sъjasnъ 20-30 dejstvu-jueѐj mortѐs, no najѐ stavъs sornitѐnъ politgramota къvjѐn, kodѐs olѐnъsъs nѐt-съd on adзъv. Partijalъs da pravitelstvo-lъs lozungjassѐ, kodi, suam, рьгѐ soder-zaдnѐas, kolѐ kuznъ peredajtnъ prѐstѐj gѐ-gѐrvoana, xudozestvennѐj къvjѐn, Kolѐ uzavnъ vѐd fraza vъlnъ, vѐd къv vъlnъ, setѐз, къtѐз najѐ ez lonъ mѐdkъv vъlѐ veznъ poztѐmѐs, da къtѐз oz bura voшт-nъ soderzaдnѐsѐ. Kolѐ vidъsъnъ una da vѐvlytѐm къvjasъs, kodѐs veшig oz gѐgѐr-vonъ rezissor livѐ aktor.

Образ. Oz kov sъjnъ pjesaas listnѐj jѐ-zѐs, seeѐm „dejstvujeѐjjasѐs“, kodjas de-zuritѐnъ ѐzѐs dogъn da къjѐdѐnъ petkѐd-nъ scena vъlъs avtorѐn sъjѐm mortѐsѐ, kodly scena vъlas nѐnѐm loѐ vѐсnъsѐ da sornitnъsѐ. Ovlѐ seeѐm tor—avtor рьrtѐ scena vъlѐ mortѐs, a oz tѐd къz petkѐd-nъsѐ, da sъjas torja mortѐs, kodi рьгѐ da suѐ: „tenѐ рѐ korisnъ“.

Med vѐd obraz pjesaъn vѐli lovja, med sijѐ otsalis petkѐdnъ erdѐ idejasѐ, med vѐdmis i jonmis ѐteѐe ideja ѐorzѐmъskѐd—raskръvajtъzъs. Oz kov dramaturglъ vu-

nѐdnъ assъs proizvedennѐsѐ vѐcigѐn teat-rъslъs vъnsѐ da uzalan sredstvojassѐ. Ovlѐ seeѐm tor, mъj pjesa oz sogmъ teatrlъ, sъ radj, mъj avtor oz tѐd teatrѐs da s-lъs uszѐ.

Kor mi stav tѐdѐmlun puktam vѐrle-zan da къlѐdѐan inъn uzalъsъjasѐs obslu-zivajtѐm vъlѐ, sek dramaturglъ kolѐ don-javnъ i sijѐ osovennoштsѐ komi teatr uz-lъs. Tatѐ kolѐ sodtъnъ, mъj spektaklъ seki loas bura jѐzѐs movilizujtъsѐn, seki kutas med bura donjavъsъnъ, kor drama-turg kutas uzavnъ ѐorъda teatrkѐd jitѐ-mѐn.

Torja-nin jona tajѐ inmѐ kѐmi sѐvet-skѐj gizъsъjaslъ, kodjas unzъkъs ѐekor-na ez voштъvнъ pjesa gizѐmѐ, kodjaslъ torja jona kolѐ tѐdmaшnъ scena tѐxnikaѐn.

Обисполком конкурсlѐn srok—maj 1-d lun 1934 vo. No kolѐ-nin, medъm tavѐ tѐv mijan teatrjas, шiktsa dram kruzokjas (kodjas lъddъsѐnъ mijan 100 sajas) ver-misnъ-nin suvtѐdavnъ vъl komi sѐvetskѐj pjesajas, vermisnъ-nin nѐsta jonzъka къ-pѐdnъ aslanъs iskustvolъs vozdejstvujtan roлsѐ.

Kolѐ къpѐdnъ sornijas komi dramatur-gija gѐgѐr, kolѐ movilizujtnъ vъnъmanѐsѐ stav sѐvetskѐj oveestvennoштlъs, kolѐ mi-jan kritikalъ bergѐdѐсnъ tajѐ voprosjas verdas. Mi nadejtѐam, mъj i ашnъs g зъsъjas sѐѐdѐcasnъ aslanъs mѐvъjasѐn, ot-salasnъ paшkѐdnъ diskusъija dramaturgija voprosjas gѐgѐr.

Ив. К. 12

Redkollegija

POPOV N. P.
POCEV A. G.
POPOV F. F.
OŠIROV I. A.

Otv. Pedakdor N. POPOV

НЖ Коми
1-1

СУЗÖДÖЖ ЛЫДДÖЖ

ХУДОЖЕСТВ.-СÖВЕТСКÖЖ ЛЫТÆРАТУРА
КОМИЖУРНАЛ

„УДАРНÏК“

ЛЕЗÖНЫ ВКП(б) ОК-лөн КУЛТПРОП да
КОМИ ОБЛАГТУВСА СÖВЕТСКÖЖ
ПИСАТЕЛЪАС СОУЗЛÖН ОРГКОМИТÆТ.
ПЕТО БЫД ТÖЛЫГЫН ÖТЧЫД

„УДАРНÏК“ журнал петкöдлö Коми муын, Войвыв
крайын да СССР-ын социализм стрöйтöм, тöдмöдö сöвет-
скöй роч да коми художествоа лытæра тураөн, тышкаоö
классöвöй врагжаскöд да најö агентжаскöд партия генер-
альной тулвч вöсна, нуöдö коо партия национальнöй по-
литическöй кешлаоöмкöд, великодержавнöй шовинизмкöд
да мествывса национализмкöд.

„УДАРНÏК“ велöдö да быдтö том выль гижыясöс,
„УДАРНÏК“-ын печатайтчöны вiотжас, кывбуржас, очерк-
жас сöветскöй коми гижыяслабн.

Быд ударниклы, вөрлезыоы, колхозниклы
колö сузöдны „УДАРНÏК“, даж гижчы сетчö аслы-
ныс, кыч тышкаоöмы најö асланыс участканыс пром-
финплан тыртöм вöсна, социалистическöй стрöй-
тельство вöсна.

ТЕРМАГÖЖ ГИЖЫНЫ 1933 ВО ВЫЛÖ

СУЗÖДАН ДОН

3 тблыс кешлö—1 ш. 50 уг.

12 тблыс кешлö—6 шажт.

6 тблыс кешлö—3 шажт

Торја номерлөн доныс 80 уг

СУЗÖДНЫ ПОЗÖ БЫД

ПОШТÖВÖЖ ÖТДЕЛЕННÖЫС